

Leiden

Retouradres: Postbus 9100, 2300 PC Leiden

Gemeenteraad van Leiden

Gemeente Leiden
Bezoekadres Stadhuis
Stadhuisplein 1
Postadres Postbus 9100
2300 PC LEIDEN
Telefoon 14071
E-mail h.smit@Leiden.nl
Website www.leiden.nl/gemeente

Datum 10 juni 2016
Ons kenmerk Z/16/311365
Onderwerp Kaderbrief 2017 - 2020

Contactpersoon Hans Smit
Doorkiesnummer 5062

Geachte leden van de gemeenteraad,

Met deze Kaderbrief informeren wij u over (1) de uitvoering van het beleidsakkoord "Samenwerken en innoveren", (2) de hoofdlijnen in de ontwikkeling van de financiële positie van de gemeente in de jaren 2017-2020 en (3) over de uitgangspunten voor de programmabegroting 2017-2020.

Zoals ieder jaar bespreekt u in de herfst de programmabegroting en het financiële meerjarenbeeld van de gemeente. Het college stelt daarvoor de conceptbegroting op, die u na de zomer van ons ontvangt. In deze brief informeren wij u alvast over de hoofdlijnen voor de conceptbegroting en het meerjarenbeeld zoals wij die nu voorzien. In de afgelopen weken hebben wij deze uitvoerig besproken in het college. Onze bevindingen werken wij tijdens de zomerperiode verder uit in de programmabegroting, zodat in het najaar debat en besluitvorming in uw raad kan plaatsvinden.

Ook hebben wij in het college stilgestaan bij het feit dat deze raadsperiode alweer halverwege is. We hebben teruggekeken op de resultaten van de afgelopen twee jaar – inclusief de grote veranderingen in de WMO en andere decentralisaties – en we hebben onze ambities voor de komende twee jaar besproken. De weerslag hiervan vindt u in deze brief.

Wij stellen u met deze brief in de gelegenheid uw reactie te geven, zoals u bij andere onderwerpen gewend bent uw wensen en bedenkingen te uiten, zodat wij daarmee met het opstellen van de Programmabegroting 2017 en Meerjarenraming 2018-2020 rekening kunnen houden. Dit is een andere werkwijze dan voorgaande jaren. Na afloop zullen we de werkwijze met u evalueren.

Het belangrijkste inzicht van onze beraadslagingen is dat we goed op koers liggen met de uitvoering van het beleidsakkoord "Samenwerken en innoveren", en dat we de ambities waarmee we twee jaar geleden van start gingen, kunnen blijven waarmaken. Samen met burgers, bedrijven en instellingen blijven we werken aan allerlei kleine en grote projecten en activiteiten in de stad. We doen grote investeringen. Deze zijn structureel opgenomen in het financiële meerjarenbeeld. Dat meerjarenbeeld is structureel sluitend: inkomsten en uitgaven zijn met elkaar in evenwicht.

In de komende twee jaar willen wij goed op koers *blijven* met de uitvoering van het beleidsakkoord. Daar hoort ook bij dat we een financieel gezonde gemeente blijven. Daarom zijn we terughoudend omgegaan met beleidsvoorstellen waar kosten aan vast zitten. Tegelijkertijd hebben we gezocht naar financiële ruimte om enkele belangrijke beleidswensen van de gemeenteraad in te passen in de begroting. Bovenstaande punten lichten we hieronder toe.

In het afgelopen jaar hebben we – conform onze vierjarige cyclus – de beheerplannen voor kapitaalgoederen geactualiseerd. Die vierjaarlijkse actualisering leidt in de regel tot nieuw inzicht over het geldbedrag dat jaarlijks nodig is voor onderhoud en beheer van gemeenteeigendommen in de stad, zoals bruggen, walmuren, straten, sportvoorzieningen en gebouwen. Uit de actualisering van beheerplannen is gebleken dat meer geld nodig is dan tot op heden in de programmabegroting was opgenomen. Het verschil bedraagt circa een miljoen euro per jaar. In het meerjarenbeeld hebben we dit aangepast. Deze aanpassing verzekert ons ervan dat de stad niet alleen mooier wordt door alle investeringen, maar ook *mooi* blijft.

Zoals ieder jaar hebben we ook dit jaar weer intensief gekeken naar de uitvoering van taakstellingen. Bij taakstellingen op bedrijfsvoering (ruim 20 miljoen euro in de periode 2011-2020) ontstaan knelpunten. Ongewijzigde voortzetting van deze taakstelling zou leiden tot een lager beheerniveau op straat (in gewoon Nederlands: een minder schone stad) en tot onwenselijke bedrijfskundige risico's op juridisch gebied en op inkoopgebied. Om deze onwenselijke effecten weg te nemen verlichten we deze taakstelling met circa 1,5 miljoen euro structureel. De rest van de 20 miljoen euro taakstelling op bedrijfsvoering kan (en zal) wel worden uitgevoerd. Wel stellen wij voor om eenmalig 3 miljoen euro toe te voegen aan de reserve voor bedrijfsvoering. Dit bedrag is specifiek bedoeld voor tijdelijke investeringen in de organisatie die samenhangen met nieuwe vraagstukken, reorganisatie en ontwikkelopgaven voor de gemeente. Een aantal van deze opgaven lichten we verderop in deze brief toe.

Tot de onvermijdelijke uitgaven voor de gemeente behoren de kosten die samenhang met de huisvesting in Leiden van vluchtelingen en bijzondere doelgroepen. Samen met vele Leidenaren zetten wij ons ervoor in om hen een plek te geven in onze stad, om hen te laten participeren en hen aan werk en inkomen te helpen. Voor zogenoemde statushouders krijgen wij een tegemoetkoming van de rijksoverheid, maar deze blijkt niet hoog genoeg om alle kosten te dekken. Het verschil verwerken wij in de programmabegroting.

Tot slot kunnen wij u verheugd meedelen dat wij ook belangrijke wensen van uw raad in de begroting hebben kunnen verwerken. Al in 2016 kunnen wij daarmee een sportstimuleringsfonds in het leven roepen van 500 duizend euro. Vanaf 2017 kunnen we structurele meevallers gebruiken voor gedeeltelijke indexering van gemeentelijke subsidies. Daarmee komt een einde aan de nullijn voor subsidies. Bovendien maken we geld vrij voor toezicht in de openbare ruimte. Dit draagt bij aan onze ambitie voor een schone, hele en veilige stad.

1. Uitvoering van het beleidsakkoord “Samenwerken en innoveren”

Alweer twee jaar geleden begonnen wij deze collegeperiode met het beleidsakkoord “Samenwerken en Innoveren”. In het beleidsakkoord zijn de uitgangspunten en belangrijkste afspraken voor deze collegeperiode opgenomen. Inmiddels zijn we halverwege de collegeperiode. In deze kaderbrief staan we daarbij stil en we kijken vooruit.

1.1. Leiden Stad van Ontdekkingen

Een kennisstad, een stad waar cultuurhistorie tot bloei komt en waar het aangenaam is om te wonen. Dit is het karakter van de stad. Zo formuleerden we dat twaalf jaar geleden voor het eerst in onze ontwikkelingsvisie "Leiden Stad van Ontdekkingen". We slagen erin dat karakter geleidelijk aan steeds sterker te ontwikkelen.

Het karakter van de stad willen we gebruiken om een vitale stad te zijn, een stad waarin iedereen meetelt en meedoet, waarin bedrijven tot bloei kunnen komen, met een dynamische binnenstad en dynamische wijken. Een stad waar ook ruimte is voor nieuwkomers, waar mensen elkaar ontmoeten, waar je gezond en vitaal oud kunt worden en waar je je prettig kunt voelen. Een stad vol energie, waar je kunt ondernemen, met een krachtige en weerbare bevolking en met zorg voor wie minder weerbaar is. Een stad die duurzaam is, en die ook denkt aan de generaties na ons. Een stad die vooroploopt vanwege kennis en cultuur, met een internationaal oriëntatie, waar iets gebeurt, waar iets tintelt. Een stad waar je bij wilt horen. Aan deze koers voor Leiden houden we nu al een langere periode vast. Die consistentie geeft niet alleen bestuurlijke rust, maar vergemakkelijkt ook de samenwerking met partners in de stad en de regio. Dat werpt vruchten af. De stad ontwikkelt zich in een tempo dat we lang niet hebben gezien. En daar willen we als gemeente een forse bijdrage aan blijven leveren.

Als we om ons heen kijken, zien we dat het goed gaat met de stad. Dat blijkt niet alleen uit allerlei indicatoren en ranglijstjes, maar vooral ook uit persoonlijke reacties van Leidenaren die blij zijn met de ontwikkelingen die ze om zich heen zien: sociaal, maatschappelijk, economisch, ruimtelijk en cultureel. Er zoemt iets moois in de stad.

De uitvoering van programma's en projecten uit het beleidsakkoord ligt goed op koers. Op allerlei plekken in de stad kun je activiteiten zien die het leven in Leiden aangenamer maken. Maar minstens zo belangrijk vinden we dat onze bestuursstijl vruchten afwerpt. Samenwerken en samen innoveren leidt tot betere resultaten, die op méér steun van de bevolking kunnen rekenen. Die willen wij graag nog veel sterker verankeren, zowel in procedures en samenwerking met de raad als in onze organisatie.

In de voorspoed van de stad zien we geen reden om achterover te leunen. Deze kaderbrief getuigt daarvan. Met een mix van financiële behoedzaamheid, samenwerken en innoveren kunnen we met elkaar goede resultaten voor de stad blijven boeken, met de beleidsambities die we twee jaar geleden formuleerden, met de ambities van vandaag en met die van morgen. Iedereen die zich hiertoe aangesproken voelt, roepen wij graag op om zich met ons in te blijven zetten. Sterker nog: wij willen een sterk beroep blijven doen op de kracht en initiatieven van de inwoners, bedrijven en instellingen.

1.2 Samenwerken met de stad

De ontwikkeling van de stad is niet alleen iets van de gemeente. De ontwikkeling van de stad is iets van ons allemaal, van bewoners, bezoekers, van bedrijven en instellingen in de stad en van iedereen die de stad een warm hart toedraagt. Daarom zoeken we telkens partners en bewoners op, we nodigen hen uit om te participeren in planontwikkeling, in besluitvorming en bij uitvoering en beheer. Dat geldt voor fysieke projecten (HOV-lijnen, inrichting Lammermarkt en Beestenmarkt, groenbeheer), maar ook voor sociaal-maatschappelijke projecten, zoals bij de opvang en integratie van vluchtelingen in onze Leidse samenleving en bij veranderingen in de zorg en het culturele klimaat.

Samenwerken aan de ontwikkeling van de stad is niet iets dat je op een achternamiddag eventjes doet. Samenwerken is complex. Bij de ontwikkeling van de stad spelen immers veel verschillende belangen. En bij de ontwikkeling van de regio nóg veel meer. Omdat we aan die belangen recht willen doen, duren besluitvormingsprocessen soms lang. Langer dan voorheen, toen gemeentebestuurders nog wel eens hun besluiten "erdoorheen wilden douwen". Die tijd is voorbij.

Samenwerken vereist zorgvuldigheid en periodieke herbevestiging dat je nog steeds dezelfde ambities deelt. Dat is inspirerend, maar – eerlijk is eerlijk – soms slurpt het energie. We zijn ervan overtuigd dat samenwerking leidt tot resultaten die beter aansluiten bij de wensen, noden en behoeften van alle betrokkenen. En we voelen ons daarin gesterkt door de positieve weerklank van mensen die participeren in besluitvorming.

In de komende periode gaan we graag met de gemeenteraad in gesprek over de betekenis van samenwerking en participatie voor gemeentelijke besluitvorming. Aanleiding daarvoor is dat we een verschuiving waarnemen van “burgerparticipatie in overheidsbesluitvorming” (achteraf) naar “participatie van volksvertegenwoordigers in gemeenschappelijke beleidsontwikkeling” (vooraf). De invoering van de Omgevingswet, die vrijwel alle ruimtelijke wetgeving omvat, zal deze verschuiving nog meer versnellen, verwachten we. Wie hierop niet inspeelt, zet zichzelf in besluitvorming over ontwikkeling van de stad geleidelijk aan steeds meer buitenspel.

1.3 Samenwerken in de Leidse Regio

“Geen geld, geen visie en geen vrienden.” In zeven woorden was dat de samenvatting van het eerste bestuurskrachtonderzoek dat Leiden ooit liet uitvoeren, in 2002. Sindsdien is er veel veranderd. Vooral in de laatste vijf jaar hebben we veel geïnvesteerd in verbetering van de relatie met onze directe burens Leiderdorp, Oegstgeest, Voorschoten en Zoeterwoude. De Toekomstvisie 2027 die wij nu met elkaar opstellen, zien wij als een volgend hoogtepunt. Mede dankzij de gesprekken over die toekomstvisie hebben wij de andere gemeenten en hun bestuurders beter leren kennen, we zien elkaars belangen beter en we hebben opnieuw ervaren hoe cruciaal omliggende gemeenten zijn voor de ontwikkeling van de stad. Door onze krachten nog meer te verenigen, kunnen we de kwaliteiten van de regio versterken.

In de komende jaren willen wij nog veel meer en veel intensiever samenwerken in de Leidse regio. Daarvoor hebben we drie belangrijke redenen. Ten eerste vereist toekomstige welvaart en welzijn voor onze bewoners een daadkrachtig bestuur van de regio. Het gaat nu heel goed met Leiden en de regio; we willen dat het met volgende generaties ook goed blijft gaan. Daarom willen we groei mogelijk maken van het Bio Science Park en van de Universiteit Leiden, we willen de duurzaamheid van de stad verbeteren, zorgen dat er voldoende betaalbare woningen zijn, ervoor zorgen dat iedereen meetelt en dat iedereen meedoet, overstappen op schone energiebronnen, groene gebieden beschermen, de belangen van de hele regio krachtig behartigen bij provincie en rijksoverheid, de bereikbaarheid verbeteren en nog veel meer. Dat kan Leiden niet alleen. Al deze onderwerpen vergen samenwerking in de regio.

De tweede reden om de samenwerking te intensiveren is dat het leven in onze regio er prettiger van wordt. We hebben nu vijf gemeenten in één stedelijk gebied die allemaal eigen beleid en eigen regels hebben voor cultuur, sport, welzijn, zorg, onderwijs, werk & inkomen, gemeentelijke dienstverlening en vele andere zaken. Voorzieningen zijn voor bewoners niet altijd handig verspreid over de regio. Bovendien hebben bewoners, bedrijven, verenigingen en instellingen telkens weer met andere regeltjes te maken, wanneer ze een gemeentegrens passeren. Dat is inefficiënt en bureaucratisch. Dat kunnen we slimmer en beter doen. En zo houden we geld over voor de dingen die er echt toe doen.

Ten derde hechten wij er waarde aan dat in de regio iedere stem telt. Nu is dat niet zo. De binnenstad van Leiden is niet alleen de binnenstad van Leidenaren, maar ook van bewoners van omliggende gemeenten. Maar zij zijn niet vertegenwoordigd in onze gemeenteraad. Hun volksvertegenwoordigers praten niet mee en stemmen niet mee. Andersom tellen stemmen van Leidenaren niet mee wanneer het gaat om beslissingen van de burens over zaken als de ontsluiting van groengebieden, bereikbaarheid of behoud van plassen, polders of landgoederen. Toch zijn die zaken van groot belang voor de inwoners van Leiden. Deze onevenwichtigheid vinden wij onwenselijk.

1.4 Samenwerking buiten de Leidse regio

In het afgelopen jaar veel hebben wij veel aandacht gegeven aan samenwerking in de Leidse regio, maar de wereld daarbuiten verliezen wij allerminst uit het oog. Aan goede samenwerking met gemeenten en andere overheden in Holland Rijnland en Zuid-Holland hechten wij veel waarde. Met de andere gemeenten in Holland Rijnland hebben we een agenda opgesteld voor onder andere economische structuurversterking en het sociale domein. Die gaan we nu met elkaar uitvoeren. En met steden uit de Metropoolregio Rotterdam Den Haag werken we bovendien aan een “Regionale investeringsstrategie”: een lijst met sleutelprojecten voor versterking van economie, bereikbaarheid en innovatieklimaat in de zuidelijke randstad. Voor Leiden zijn twee projecten van belang: verdere ontwikkeling van de campus Leiden Bio Science Park (inclusief Stationsgebied), met groei van werkgelegenheid van 18.000 naar 28.000 arbeidsplaatsen, en verbetering van de spoorverbinding Leiden-Utrecht (de “Limes-lijn”).

1.5 Een sociale, zorgzame en vitale stad

Misschien wel de belangrijkste opgave voor gemeenten in de afgelopen twee jaar was de transitie in het sociale domein, met de drie decentralisaties (invoering Participatiewet, uitbreiding WMO en overheveling jeugdzorg). In Leiden hebben we gekozen voor een “zachte landing”. In de komende twee jaar blijven we ons inzetten voor verdere “transformatie” in het sociale domein op een manier die recht doet aan ons uitgangspunt dat iedereen telt en dat iedereen meedoet.

In de afgelopen periode hebben we samengewerkt aan nieuwe oplossingen met partners die ons vertrouwd zijn, in het belang van de Leidenaren die tijdelijk of permanent zorg of ondersteuning nodig hebben. Zo benutten we kennis die in vele jaren is opgebouwd. DZB is daarvan een voorbeeld. Al 50 jaar begeleidt DZB mensen naar werk en al even lang biedt het bedrijf beschut werk voor wie dat nodig heeft. En doordat DZB zich goed aanpast aan nieuwe omstandigheden en telkens nieuwe verbintenissen sluit met werkgevers in de regio, kunnen we beschutte werkplekken blijven aanbieden.

Sociale wijkteams en jeugd- gezinsteam spelen in ons beleid een sleutelrol. Zij vormen een steeds beter aanspreekpunt in de buurt. Mede dankzij maatwerk dat zij kunnen leveren, zijn kortingen op budgetten voor jeugdzorg, WMO en Participatiewet opgevangen zonder dat mensen zorg of ondersteuning is ontnomen die ze nodig hebben. Tegelijkertijd is het minimale beleid verruimd; de mogelijkheden voor kinderen om te sporten en mee te doen in de samenleving hebben we daarmee vergroot.

In de komende periode zal de Leidse aanpak steeds effectiever worden in het sociale domein. Die Leidse aanpak bestaat eruit dat we meer ruimte willen bieden aan de oplossingen die mensen zelf bedenken, dat we netwerken versterken voor mensen die zichzelf niet kunnen redden, dat we uitgaan van wat mensen wel kunnen en niet van hun beperkingen, dat we minder uitgaan van vaste regels en voorschriften, en dat professionals voldoende ruimte krijgen om te doen wat nodig is.

De budgetten die de gemeente krijgt voor uitvoering van taken in het sociaal domein zullen in de komende jaren blijven afnemen. Tenminste, zo staat dat in de rijksbegroting. Straks hebben we dus minder geld. Dat betekent dat we sommige dingen anders moeten doen om er voor te blijven zorgen dat niemand tussen wal en schip valt.

Het onderwerp “Vitaliteit en gezondheid” was niet opgenomen in ons collegeakkoord, maar sluit wel naadloos aan bij onze ambities voor zorg en welzijn in onze stad. Ook past dit onderwerp in het streven om zelfredzaamheid te verhogen en mensen in staat te stellen langer in hun eigen leefomgeving te blijven wonen. Andere steden met een universitair ziekenhuis, zoals Utrecht, Nijmegen en Groningen, vinden dit onderwerp zo belangrijk dat zij het hebben opgenomen in hun strategische agenda. In Leiden is “vitality” weliswaar een van de onderwerpen in Economie071

en het regionaal en lokaal gezondheidsbeleid, maar nog geen prominent speerpunt van de gemeente. Als er breed draagvlak voor is, zouden we dat kunnen veranderen. Behalve met economie zouden we dit thema kunnen verbinden met de beleidsthema's als jeugd ("Jongeren op gezond gewicht"), welzijn, openbare ruimte, wonen, stedelijke ontwikkeling, onderwijs en de wijkaanpak.

1.6 Bereikbare en ondernemende stad

Iedereen die de stad bezoekt, kan zien dat we volop werken aan de toekomst van de stad. Na een periode van plannen maken die soms decennia heeft geduurd, zijn nu allerlei projecten in uitvoering genomen (of ze staan op het punt van beginnen). Met die projecten zijn alles bij elkaar honderden miljoen euro's gemoeid (en als je de Rijnlandroute meetelt, zelfs ruim meer dan een miljard). Deze projecten verbeteren de bereikbaarheid van de stad en ze maken het aantrekkelijker om hier te wonen, om de stad te bezoeken en om hier te werken, te ondernemen, te studeren en wetenschap te bedrijven.

In de komende twee jaar werken we verder aan de Leidse ring, aan een verbeterde ontsluiting van het Bio Science Park, aan een verbeterde route voor HOV door de binnenstad (over Hooigracht en Langegracht) en aan parkeergarages op Lammermarkt en Garenmarkt. Op allerlei plekken verbeteren we de kwaliteit van de openbare ruimte (na de Bree volgt ook de Haarlemmerstraat). Het Aalmarktproject is volop in uitvoering. De aanleg van het Singelpark gaat van start. Naturalis, Boerhaave en Lakenhal verbouwen alle drie. De T-Rex komt. De faculteit voor Wis- en Natuurkunde is vernieuwd. Geesteswetenschappen krijgt een nieuwe binnenstadscampus. Het Stationsgebied ondergaat een metamorfose, met het Rijnsburgerblok als eerste mijlpaal. Binnenstad en Bio Science Park verbinden we beter met elkaar. De Lammenschansdriehoek ondergaat een transformatie. En bij het Kooiplein nadert de transformatie zelfs al bijna zijn voltooiing, waardoor een mooi vernieuwde stedelijke woonomgeving ontstaat.

Naast alle projecten die in uitvoering zijn of op het punt van beginnen staan, hebben we nóg een grote ambitie: uitbreiding van werkgelegenheid op het Bio Science Park (inclusief Stationsgebied) van 18.000 naar 28.000 arbeidsplaatsen. Het park is een internationale topcampus voor "life sciences & health". Dankzij het cluster van LUMC, de betacampus, 90 kleine en grote biomedische bedrijven, laboratoria en faciliteiten voor startups en doorgroeiers is Leiden dé plek voor innovatieve therapieontwikkeling. Die positie kunnen we verder versterken en uitbouwen door het vestigingsklimaat verder te verbeteren, met meer onderzoek en onderwijs, met ruimte voor groei van bedrijvigheid, met samenwerking tussen onderwijs, onderzoek, ondernemers en overheid op regionaal en (inter)nationaal niveau ("quadruple helix"), met verbetering van faciliteiten voor startende en doorgroeiende bedrijven, van de bereikbaarheid en van parkeervoorzieningen voor fiets en auto. Ook hebben we de ambitie om het park aantrekkelijker te maken, met horeca, een betere aansluiting op de binnenstad en mooie openbare ruimte.

1.7 Werk voor iedereen

De vele investeringen in de stad dragen bij aan een goed ondernemingsklimaat in de regio en werk op alle niveaus. Via Economie071 werken we ook gericht samen met ondernemers en kennisinstellingen aan projecten die de economische structuur van de regio versterken. De betrokkenheid van UWV, werkgevers en ondernemers bij het wel en wee van de regio en de stad is groot.

De goede contacten tussen gemeente en werkgevers zijn om vele redenen waardevol, niet in het minst om werk te vinden voor Leidenaren die moeite hebben zelf hun weg vinden op de arbeidsmarkt, zoals mensen met een arbeidsbeperking. DZB investeert al jarenlang in goede relaties met werkgevers in de regio, gericht op duurzame samenwerking. We merken dat

werkgevers zich bewust zijn van hun maatschappelijke rol, en dat ze DZB zien als een professionele partner waarop je kunt bouwen. Voor steeds meer werkgevers in de regio wordt het de gewoonste zaak van de wereld om een deel van het personeel te betrekken van DZB. En daarvoor blijven we ons inspannen. Werkgevers moeten erop kunnen blijven vertrouwen dat wij onze afspraken met hen nakomen, en dat we hun kunnen helpen met het vinden van personeel.

1.8 Kennisstad en onderwijs

Leiden is een echte onderwijsstad, met een groot en gevarieerd onderwijsaanbod, van peuterspeelzalen tot en met ROC's, van Leidse Instrumentmakerschool tot Hogeschool en Universiteit. Onderwijs genereert niet alleen veel werkgelegenheid, maar is ook een belangrijk fundament onder het programma Kennisstad, gericht op verdere ontwikkeling van de kenniseconomie en daarmee van welvaart en welzijn van stad en regio. Onderwijs betekent veel voor de ontwikkelingskansen van kinderen en velen daarbuiten.

De Universiteit speelt uiteraard een cruciale rol in dat programma. Sinds haar oprichting in 1574 is de ontwikkeling van de stad onlosmakelijk verbonden geraakt met de ontwikkeling van de universiteit. In het afgelopen decennium heeft de universiteit tientallen miljoenen geïnvesteerd in restauratie van haar historische panden aan het Rapenburg. Op dit moment bouwt de universiteit aan nieuwe betacampus op het Bio Science Park. Daarna volgt ook een nieuwe "humanities campus" aan de Witte Singel. Met deze investeringen toont de universiteit vertrouwen in de toekomst van Leiden als kennisstad.

Vanuit de gemeente willen we de ontwikkeling van de universiteit goed faciliteren, omdat deze een bron is voor welvaart en werkgelegenheid in de stad en de regio. De universiteit biedt niet alleen academisch werk, maar ook banen voor ondersteunend personeel en allerlei afgeleide werkgelegenheid (denk aan horeca, congressen).

Leiden heeft een langdurige traditie van goed gezamenlijk overleg met schoolbesturen over o.a. het aanbrengen van verbeteringen en het benutten van kansen. Zeker het laatste jaar heeft deze werkwijze tot een hernieuwde dynamiek geleid. De gemeentelijke rol in deze samenwerking is divers: het signaleren van maatschappelijke ontwikkelingen (bijvoorbeeld op de arbeidsmarkt, ICT), die van stimulator/facilitator van vernieuwingen uit het onderwijs zelf, en in toenemende mate ook die van verbinder.

Wij hechten eraan dat ieder kind en iedere leerling onderwijs kan volgen dat goed bij hem of haar past, dat talenten uitdaagt, en dat achterstanden wegneemt. En daarom hechten wij aan diversiteit in het onderwijsaanbod. Met ons programma "kennisstad" ondersteunen we onder meer initiatieven voor onderwijsvernieuwing en samenwerking tussen onderwijsinstellingen, op alle niveaus. Het "Leids Onderwijsfestival" voor onderwijspersoneel in Leiden (30 maart 2016) is daarvan een voorbeeld, evenals de cofinanciering van de nieuwbouw/uitbreiding van de Leidse Instrumentmakers School en van het project 'Leren over Leven: Life Sciences in Leiden' van Technolab, gericht op scholieren in het voortgezet onderwijs.

Naast de Universiteit Leiden is het LUMC de kennisinstelling die ruimtelijk en economisch het meeste gewicht in de schaal legt. Het LUMC is de grootste werkgever van de stad. Gezien het belang van deze partijen voor de stad bezien we graag of we meer in gezamenlijkheid met hen kunnen optrekken bij afwegingen en keuzes over de verdere ontwikkeling van de stad na de investeringsgolf van de komende twee tot zes jaar. Ook de Hogeschool is daarbij een logische partner. De samenwerking tussen de gemeente Groningen, Rijksuniversiteit Groningen, UMCG en Hanzehogeschool zou daarbij als voorbeeld kunnen dienen.

1.9 Focus op wijken en buurten

Een prettige stad om te wonen en te leven: in ons beleidsakkoord is dit een essentieel uitgangspunt voor het handelen van de gemeente. Prettig wonen en leven valt of staat met

prettige buurten. Dat geldt voor iedereen, maar vooral mensen met een kleine actieradius, zoals jonge kinderen, kwetsbare ouderen en sommige mensen met een beperking. Zij zijn bijna volledig op de eigen buurt aangewezen. Juist die afhankelijkheid maakt het extra belangrijk dat het in elke Leidse buurt prettig is om naar buiten te gaan, dat de omgeving uitnodigt tot spelen en actieve beweging en tot het ontstaan en onderhouden van "lichte contacten".

De focus op wijken en buurten past in ons beleid "Ruimte maken voor gezondheid".

In de afgelopen twee jaar hebben we een nieuwe start gemaakt met onze wijkaanpak. Hiermee willen we meer en meer de vragen, wensen en behoeften van wijkbewoners centraal stellen en daar als gemeente constructief op inspelen. In de komende twee jaar willen we de wijkaanpak meer smoel geven, zodat bewoners de andere manier van werken gaan herkennen en dat ze het resultaat ervan merken.

1.10 Beheer en groen

De focus op wijken en buurten is ook goed terug te zien in beheer van de openbare ruimte. De visie "Ruimte voor de stad" is daarvoor het uitgangspunt. Conform die visie ontdoen we de openbare ruimte van zo veel mogelijk overbodige objecten. We werken aan een schonere en groenere stad met meer biodiversiteit. We intensiveren de handhavingsinspanningen in de openbare ruimte en we bieden ruimte aan bewoners die nieuwe ideeën hebben voor gebruik van de openbare ruimte. Het groen in de openbare ruimte, met name kwetsbare bomen en planten, gaan we nog beter beschermen. Dit jaar zijn we al begonnen met het aanpakken van de zogeheten wortelopdruk. Verder leidt de aanleg van de deelprojecten van het Singelpark, maar ook uitbreiding van groen in de wijken tot een prettiger woon- en werkklimaat.

In het afgelopen jaar hebben we de beheerplannen voor de openbare ruimte bijgewerkt, zoals elke vier jaar gebruikelijk is. Daardoor hebben nu goed actueel zicht op de kosten die gemoeid zijn met onderhoud en beheer. Deze verwerken we in de programmabegroting voor volgend jaar. In de komende anderhalf jaar maken we een tournee langs alle wijken om met bewoners in gesprek te gaan over de kwaliteit en het beheer van de openbare ruimte in hun buurt, en over mogelijkheden om die gezamenlijk aantrekkelijker te maken. Op 7 april is deze tournee van start gegaan in de Burgemeesters- en Professorenwijk. In verschillende wijken leiden initiatieven van bewoners tot nieuwe samenwerkingsvormen tussen bewoners en de gemeente.

1.11 Sport

In het afgelopen jaar heeft uw raad uitgebreid stilgestaan bij de tussenevaluatie van de Sportnota 2012. De uitvoering daarvan nemen we ter hand. Een nieuw initiatief is het sportstimuleringsfonds, waarvoor uw raad om aandacht heeft gevraagd. Wij stellen voor een bedrag van 500 duizend euro te storten in dit fonds.

Wij hebben op basis van het Plan van aanpak Voetbal Vitaal met een ruimtelijke onderlegger in beeld gebracht welke ruimtelijke mogelijkheden er zijn voor de sport. Verplaatsingen zijn mede ingegeven door mogelijke veranderingen in ruimtegebruik op de Vliet door project Combibad, de nieuwbouw van een IJsbaan en de realisatie van de Topsporthal. Daarnaast bestaat er bij diverse sportverenigingen behoefte aan ruimte die we nu nog niet of onvoldoende kunnen faciliteren (hockey, voetbal, rugby en korfbal).

Met Voetbal Vitaal en het op te stellen sportaccommodatieplan geven wij eind 2016 de aanzet voor de ruimtelijke (her)inrichting van het sportareaal in Leiden.

1.12 Duurzaamheid

Met het coalitieakkoord van 2014 hebben we "duurzaamheid" de prominente plek gegeven die dit onderwerp verdient. In samenwerking met tientallen betrokkenen in de stad hebben we de Duurzaamheidsagenda voor de stad opgesteld, met 16 doelstellingen rondom zes thema's

(energie, ondernemen, biodiversiteit, afvalstromen, mobiliteit en klimaatadaptatie). Hiermee willen we bereiken dat we in 2030 (ten opzichte van 1990) 40% minder CO₂ uitstoten. Dit sluit aan bij de afspraak die eind 2015 gemaakt is tijdens de klimaatop in Parijs.

In de komende twee jaar richten we ons op uitvoering van de duurzaamheidsagenda. Om maximaal effect te sorteren richten we ons niet alleen op inspanningen van de gemeente, maar proberen we vooral ook anderen ertoe aan te zetten bij te dragen aan deze ambities. Rond de zomer starten we daarom met een nieuwe duurzaamheidscampagne.

1.13 Samenwerking organiseren

In de bestuursstijl die wij voorstaan, staan samenwerken en samen innoveren centraal. Dat past bij de flexibiliteit en vraaggerichtheid die burgers vandaag de dag van de overheid mogen verwachten. Dit sluit ook aan bij de zes werkprincipes van onze organisatie: van buiten naar binnen werken, eigenaarschap tonen, samenwerken, anderen succesvol laten zijn, transparant werken en “vertrouwen geven is vertrouwen krijgen”.

De manier waarop de gemeente werkt, transformeert. Geleidelijk aan veranderen we steeds meer werkprocessen op een manier die aansluit bij onze bedoeling, met minder bureaucratie en meer ruimte voor initiatief. In beleidsregels en procedures stellen we het perspectief van de inwoner centraal. En van communicatie over afzonderlijke beleidsterreinen en projecten verschuiven we steeds meer naar communicatie waarin de individuele burger, de buurt of de wijk centraal staat. Steeds vaker zullen we aansluiten bij bestaande overleggen in de stad, bijvoorbeeld van ondernemers- of buurtverenigingen.

In de praktijk van alle dag merken we hoe lastig het is om werkelijk integraal te werken. Kosten en baten vallen steeds minder vaak netjes samen binnen hetzelfde begrotingsprogramma. Thema's als regionale samenwerking, duurzaamheid, gezondheid, vitaliteit, participatie en kennisstad staan niet op zichzelf, maar raken alle portefeuilles. Dat vraagt om nieuwe manieren van doen, continu alert blijven en verder doordenken van onze rol in de participatiesamenleving.

1.14 Vooruitzien

De 21ste eeuw is de eeuw van de stad. Sinds kort woont meer dan de helft van de wereldbevolking in steden. In 2050 is dat naar verwachting al 70%. Voor welvaart, duurzaamheid en welzijn zijn we steeds meer afhankelijk van de dynamiek van stedelijke agglomeraties. Dat geldt internationaal, maar ook nationaal.

Net als andere steden in Nederland staat Leiden voor een aantal grote en fundamentele onzekerheden. Daaruit vloeien ontwikkelopgaven en nieuwe vraagstukken voort, waarop wij goed moeten kunnen inspelen. Om onze organisatie daartoe in staat te stellen, voegen wij eenmalig 3 miljoen euro toe aan de reserve voor bedrijfsvoering. Dit is bedoeld voor tijdelijke investeringen in de organisatie die samenhangen met onderwerpen die een grote impact (kunnen) hebben op de gemeente.

Over de toekomstige opgaven voor de gemeente hebben we nog geen allesomvattende verkenning opgesteld. Van de onderwerpen die op ons af kunnen komen, hebben we al wel een snelle eerste inventarisatie gemaakt, maar die is nog niet noodzakelijkerwijs compleet. Op het lijstje staan de volgende punten:

- Transformatie van het sociale domein en mogelijk toekomstige veranderingen in de taakverdeling tussen gemeenten en UWV.
- Invoering van de Omgevingswet (een verandering waarvan de impact vergelijkbaar is met de transformatie in het sociale domein)
- Grote opgaven die voortvloeien uit de omgevingsvisie “Hart van Holland”, met thema's als verstedelijking, klimaatadaptatie en energietransitie.

- Toekomstig woningbouwprogramma (voor periode na 2025), met ruimte voor “young professionals”, voor startende kenniswerkers en voor ouderen die een woning willen die past bij hun welstand en levensfase.
- Geleidelijke verandering van de bevolkingssamenstelling door “dubbele vergrijzing” (meer ouderen die bovendien steeds ouder worden); oplopende pensioenleeftijd (tot boven 70 jaar voor mensen jonger dan 40); toenemende behoefte aan levenslang leren, vitaliteit en zelfredzaamheid.
- (Inter)nationale arbeidsmarktontwikkelingen, zoals mogelijke erosie van werkgelegenheid op middelbaar niveau, als gevolg van digitalisering, robotisering en flexibilisering.
- Risico's van verdere sociaaleconomische segmentatie
- Intensivering van regionale samenwerking: in het najaar zullen de gemeenteraden van Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Voorschoten en Zoeterwoude hierover beslissingen nemen.
- Onomkeerbare internationalisering, inherent aan een kenniseconomie
- De verjonging van de gemeentelijke organisatie

Deze opgaven en onzekerheden stellen ons voor grote uitdagingen. Deze zullen we *strategisch-inhoudelijk* moeten doordenken en bediscussiëren, we zullen met elkaar moeten vaststellen welke *rol* de gemeente moet vervullen in reactie op deze opgaven en onzekerheden, en we zullen *projecten en processen* moeten optuigen of bijstellen om die rol goed te kunnen uitoefenen. Door te blijven samenwerken en innoveren, samen met onze inwoners, met bedrijven en maatschappelijke instellingen, kunnen we ook bij deze nieuwe thema's en opgaven het motto van onze stadsvisie eer blijven aandoen: “Leiden, de stad van ontdekkingen”.

2 Hoofdpijnen ontwikkeling financiële positie 2017 -2020

Hieronder schetsen wij op hoofdpijnen de ontwikkeling van de exploitatie 2017-2020. Later in deze brief lichten we de posten toe per programma.

Soort	Meerjarenbegroting			
	2017	2018	2019	2020
-/- = Voordeel (bedragen x € 1.000)				
Saldo begroting 2016	-	-	-	-2.374
Autonoom	1.069	-376	-2.065	-4.759
Mee/tegenvaller	1.383	1.015	89	4.701
Nieuw beleid	3.099	2.027	1.584	653
Verlagen taakstelling bedrijfsvoering	400	800	880	880
Organisatieontwikkeling	1.000	1.000	1.000	-
Inzet reserves	-1.600	-2.302	-322	-120
Saldo	5.351	2.164	1.165	-1.020
Verrekening met de concernreserve	-5.351	-2.164	-1.165	1.000
Totaal	0	0	0	-20 V

De negatieve saldi over de jaren 2017 tot en met 2019 worden gecompenseerd met een onttrekking uit (het overschot in) de concernreserve. Voor 2020 is sprake van een positief saldo van € 1,020 miljoen. euro, waarvan € 1,000 miljoen. incidenteel is. Dit bedrag storten we in de concernreserve zodat het weerstandsvermogen per 2020 minimaal € 30 miljoen bedraagt. Structureel is de begroting 2020 dus in evenwicht.

2.1 Toelichting soorten mutaties

Autonoom:

Onvermijdelijke wijzigingen in inkomsten en/of uitgaven, niet direct door de gemeente Leiden te beïnvloeden. Bijvoorbeeld de ontwikkeling van de algemene uitkering van het Gemeentefonds.

Mee- en Tegenvallers:

Mee- en tegenvallende ontwikkelingen in de lopende beleidsuitvoering, in meer of mindere mate binnen de invloedssfeer van de gemeente Leiden.

Nieuw beleid:

Benodigd budget voor nieuwe beleidswensen, in een aantal gevallen voortzetting van beleid,

Taakstelling bedrijfsvoering:

Betreft in dit geval de taakstellingen op personele lasten met inzet van digitalisering.

Organisatieontwikkeling:

Tijdelijke budgetten t.b.v. het uitvoeren van uitbreidende of nieuwe taken, mede met het oog op het efficiënter uitvoeren van die taken in de toekomst en flankerend beleid bij vervroegde uitstroom van oudere medewerkers.

Inzet van reserves:

Voorstellen om twee reserves vrij te laten vallen ter dekking van de tegenvallers.

2.2. Ontwikkeling per programma

In onderstaande tabel betekent "min" dat het netto programmabudget voor het programma afneemt en "plus" betekent dat het netto programmabudget voor het programma toeneemt.

Programma	2017	2018	2019	2020
1 Bestuur en dienstverlening	537	447	447	447
2 Veiligheid	278	1.149	492	492
3 Economie	376	194	122	-
4 Bereikbaarheid	55	93	105	55
5 Omgevingskwaliteit	1.090	1.195	1.199	1.319
6 Stedelijke ontwikkeling	1.578	903	403	373
7 Jeugd en onderwijs	110	605	456	110
8 Cultuur, sport en recreatie	1.080	580	575	542
9 Maatschappelijke ondersteuning	-1.796	-1.484	-1.346	-1.346
10 Werk en Inkomen	-338	-	-	-
11 Algemene dekkingsmiddelen	2.380	-1.518	-1.288	-3.012
Verrekening met de concernreserve	-5.351	-2.164	-1.165	1.000
Totaal	0	0	0	-20 V

Per saldo zullen wij voorstellen € 8,7 miljoen te onttrekken aan de Concernreserve om de jaren 2017 t/m 2019 sluitend te maken. Dit bedrag is na toevoeging van het rekeningresultaat 2015 beschikbaar in de concernreserve.

Onderstaand per categorie een samenvatting van de wijzigingen.

De wijzigingen staan per programma in de bijlage toegelicht.

2.3 Autonome ontwikkelingen

Prog	Nr	Onderwerp	2017	2018	2019	2020
2	2.01	Incidentele tegenvaller bijdrage Veiligheidsregio.	-	657	-	-
	2.02	Structureel nadeel bijdrage Veiligheidsregio.	-	214	214	214
11	11.02	Afboeking dubbele stelpost taakstelling verstrekking scootmobielen	296	296	296	296
	11.04	Bijstelling OZB opbrengsten	1.287	398	-250	-500
	11.12	Netto ontwikkeling Algemene Uitkering o.b.v. Meicirculaire 2016	886	-1.641	-2.025	-4.669
	11.13	Dividend Alliander	-1.400	-	-	-
	11.14	Stelpost areaalontwikkeling	-	-	-	200
	11.19	Raming renteontwikkeling	-	-300	-300	-300
Totaal			1.069 N	-376 V	-2.065 V	-4.759 V

Algemene uitkering Gemeentefonds:

De belangrijkste autonome ontwikkeling is de algemene uitkering uit het gemeentefonds.

De algemene uitkering ontwikkelt zich in de septembercirculaire 2015 en meicirculaire 2016 positief ten opzichte van de raming in de begroting 2016. Het accres (groei gemeentefonds op basis van de "Samen trap op en af afspraak) ontwikkelt zich vanaf 2018 positief evenals het

aantal woningen en inwoners. De jaarschijf 2020 is toegevoegd. Toevoeging levert een toename van het accres op van ruim twee miljoen. Kortingen zijn er voor de taakstelling "lagere apparaatskosten/bestuurlijke opschaling" - € 0,6 miljoen. De afloop van de suppletie-uitkering bedraagt- € 0,6 miljoen. De stijging van het aantal inwoners en woningen levert een voordeel op van € 0,9 miljoen. De indexering voor 2017 bedraagt € 0,6 miljoen. Daarnaast verwacht het CPB een zeer forse toename van de prijsontwikkeling van 1,5% per jaar (was 0,5%). Deze sterke stijging wordt, vooralsnog, niet volledig gecompenseerd door het Rijk. Dat komt doordat in de Meicirculaire 2016 rekening is gehouden met een beleidsarme begroting van het Rijk. Dit past in de logica dat het huidig kabinet niet vooruit wil lopen op het nieuwe kabinetsbeleid na de formatie en verkiezingen in maart 2017. Gegeven de veronderstelling dat nieuw beleid van het kabinet zal leiden tot trap op effecten is een stelpost voor dit accres opgenomen. Daarnaast verwachten wij dat ook uiteindelijk de verwachte prijsontwikkeling tot uitdrukking zal komen in de Rijksbegroting vanaf 2018 of dat de verwachte prijsontwikkeling lager zal zijn. Kortom: de meerjarenverwachting voor de algemene uitkering kent een groot aantal variabelen die telkens weer leiden tot schommelende uitkomsten. Wij willen niet iedere keer meegaan met deze verschillende uitkomsten en wij stellen dan ook voor de laatste jaren een meer constante uitkomst van de algemene uitkering te ramen. Voor het lopende begrotingsjaar en het eerst komende begrotingsjaar volgen wij de circulaire. Voor de latere jaren creëren wij meer stabiliteit in de raming. Daarbij zal het risico echter wel hoger zijn. Dit risico zullen wij tot uitdrukking brengen in een verhoogde reservering binnen de concernreserve. Daarnaast is ook de discussie gestart over een fundamenteel andere verdeling van het gemeentefonds en het gemeentelijk belastinggebied. De uitkomsten hiervan zullen het meerjarenbeeld nog beïnvloeden.

2.4 Mee- en tegenvallers.

Grootste meevallers zijn de onderuitputting op Kapitaallasten en onderbesteding op de WMO budgetten. Grootste tegenvallers zitten in het beheer van de stad.

P	Nr.	Onderwerp	2017	2018	2019	2020
1	1.01	Extern juridisch advies en onderzoek	357	307	307	307
	1.02	Aframen van een niet realistische taakstelling op het verstrekken van de reisdocumenten	180	140	140	140
5	5.02	Transport afval	476	476	476	476
	5.04	Opbrengst inzameling huishoudelijk afval regiogemeenten	54	54	54	54
	5.05	Kredietaanvraag vervangen technische installaties beweegbare bruggen	-	277	328	382
	5.06	Kredietaanvraag vervangen Jan van Houtbrug.	-	56	56	55
	5.07	Beheerplannen Openbare Ruimte 2017-2021	-80	217	170	238
	5.08	Bedrijfsafval en verbrandingsheffing	450	-	-	-
	5.09	Lagere baten Reinigingscontrole	85	85	85	85
	6	6.03	Raming beheer- en onderhoudskosten Kooplein e.o.	175	175	175
	6.05	Invulling taakstelling verkoop vastgoed vanuit de vereveningsreserve.	98	98	98	98
	6.06	Invoeringskosten nieuwe omgevingswet.	1.000	500	-	-
	6.07	Lagere baten dwangsommen Bouwtoezicht	100	100	100	100

P	Nr.	Onderwerp	2017	2018	2019	2020
7	7.03	Inzet maatschappelijk werk in de jeugd en gezinsteam.	110	110	110	110
8	8.08	Correctie afschrijvingstermijn krediet nieuwe ijshal	-	-	100	97
	8.10	Continuering subsidie lokale omroep	-	75	75	75
	8.12	Actualisatie beheerplan Sport 2017-2021	100	100	100	100
9	9.02	Onderbesteding WMO individuele voorzieningen	-2.686	-1.724	-1.586	-1.586
	9.03	Continuering van de bed, bad en brood regeling	241	241	241	241
10	10.01	Correctie uitvoeringskostenbudget Werk en Inkomen 2017	-338	-	-	-
11	11.01	Bijdrage Servicepunt71	474	474	408	408
		Bijdrage Servicepunt71, dekking indexering	-192	-192	-192	-192
		Bijdrage Servicepunt71, indexering	329	329	329	329
		Bijdrage Servicepunt71, verwerking taakstelling	292	-	-	-
	11.03	Huisvesting ambtenaren	-	-	200	1.800
	11.05	Onderuitputting kapitaallasten 2017 – 2020	-1.475	-2.710	-3.512	-617
	11.07	investering vervangen containers, (voormalige gem.regeling Gevulei)	-	194	194	194
	11.08	Financieel effect CAO H3	89	89	89	89
	11.09	Resultaat op Indexering lasten en baten	1.544	1.544	1.544	1.544
Totaal			1.383	1.015	89	4.701
			N	N	N	N

2.5 Nieuw beleid:

In deze kaderbrief hebben wij ruim € 7 miljoen (waarvan € 653.000 structureel) budget vrijgemaakt voor onderstaande onderwerpen.

Prog	Nr	Onderwerp	2017	2018	2019	2020
2	2.03	Cameratoezicht Stationsgebied	88	88	88	88
	2.05	Extra middelen voor de uitvoering van handhaving openbare ruimte (Motie raad)	190	190	190	190
3	3.01	In- en externe plankosten LBSP	326	119	47	-
	3.02	Co-financiering Leiden Regeneratieve Medicine Platform (bij Bestuursrapportage) ¹	-	-	-	-
	3.03	Bijdrage viering Pilgrimjaar 2020	50	75	75	-
4	4.01	Onderzoek Spoorlijn Leiden – Utrecht (Limes-lijn)	-	38	50	-

¹ 3.02 is financieel verwerkt in de eerste bestuursrapportage, maar staat voor de volledigheid ook toelichting in deze kaderbrief.

Prog	Nr	Onderwerp	2017	2018	2019	2020
	4.02	Plaatsing camera's op ongevallen locaties	55	55	55	55
5	5.01	Vorbereidingskrediet restant deelprojecten Singelpark	75	-	-	-
	5.03	Subsidie Leidse Schooltuinen	30	30	30	30
6	6.01	Voortzetting wijkontwikkelingsplan Leiden Noord 2017-2020.	100	100	120	120
	6.02	Subsidie RAP 2017 – 2020	30	30	30	-
	6.08	Realiseren brug Kooiplein Arubapad – Surinamestraat	175	-	-	-
7	7.02	Eenmalige voorzieningen onderwijshuisvesting	-	495	346	-
8	8.01	Tekort opbrengsten zwembaden en ophoging zwemtarieven	75	75	75	75
			-75	-75	-75	-75
	8.02	Niet te realiseren taakstelling op door te belasten kosten aan evenementen	100	100	100	100
	8.03	Subsidie bestaande IJshal	100	100	-	-
	8.05	PS-theater	75	75	75	75
	8.06	Opstellen accommodatieplan Voetbal Vitaal	75	-	-	-
	8.07	Onderhoud Pieterskerk	75	75	75	75
	8.09	Continuering subsidie Nacht van Kunst en Kennis	20	20	20	20
	8.11	Beelden in Leiden	35	35	30	-
	8.13	Voeding sport stimuleringsfonds	500	-	-	-
9	9.01	wonen kwetsbare groepen	500	-	-	-
	9.04	Continuering inzet wijkregisseurs	-	202	202	-
	9.05	Vorbereidingskost huisvesting vergunninghouders en bijzondere doelgroepen	150	-	-	-
11	11.10	Indexering subsidies niet op 0 (Motie Raad)	350	350	350	350
	11.15	bijstelling bijdrage BSGR, verdeling op basis van werkelijke kosten	-	-150	-300	-450
Totaal			3.099	2.027	1.584	653

2.6 Bedrijfsvoering en organisatieontwikkeling.

Om de ambities van het college en de organisatie ondanks de invulling van taakstellingen te kunnen blijven en gaan uitvoeren is budget nodig om de capaciteit binnen de organisatie een tijdelijke impuls te geven. Budget om snel aan de slag te kunnen met initiatieven uit de stad, om recht te doen aan de werkprincipes (met name 'van buiten naar binnen'), om in te kunnen spelen op de veranderde relatie tussen gemeente en samenleving en om de vraagstukken en uitdagingen op te pakken die de basis zijn voor de verdere ontwikkeling van en innovatie in stad en regio. Daarnaast is voor de realisatie van versnelde uitstroom van oudere medewerkers extra

geld benodigd voor flankerend beleid. Met de versnelde uitstroom van oudere medewerkers zorgen we mede met de instroom van jongeren voor vernieuwing van de organisatie. Hiervoor wordt tijdelijk € 3 miljoen gereserveerd. Daarmee wordt geen structureel beslag gelegd op budgetten.

Ook wordt een aantal niet te realiseren taakstellingen op de organisatie afgeboekt. In het collegeakkoord was een taakstelling van € 1 miljoen apart voor beheer opgenomen. Deze taakstelling wordt gerealiseerd. Het daarnaast ook bijdragen aan de taakstelling op bedrijfsvoering zou leiden tot een extra taakstelling oplopend tot € 8 ton voor beheer. Aangezien dit niet meer lukt met het treffen van extra efficiency maatregelen, waardoor het ten koste gaat van de kwaliteit van het beheer van de stad, acht het college dit niet wenselijk.

Prog	Nr	Onderwerp	2017	2018	2019	2020
11	11.06	Ontwikkelbudget ambtelijke organisatie	1.000	1.000	1.000	-
	11.16	Afboeken taakstelling bedrijfsvoering	400	800	880	880
Totaal			1.400	1.800	1.880	880

2.7 Inzet Reserves.

Een deel van het tijdelijk saldo tekort in het meerjarenbeeld wordt gedekt door de inzet van een aantal reserves.

Prog	Nr	Onderwerp	2017	2018	2019	2020
6	6.01	Voortzetting wijkontwikkelingsplan Leiden Noord 2017-2020: reserve onderhoud kapitaalgoederen.	-100	-100	-120	-120
9	9.04	Continuering inzet wijkregisseurs: ten laste van reserve onderhoud kapitaalgoederen.	-	-202	-202	-
11	11.17	Inzet vrije ruimte reserve vervangingsinvesteringen maatschappelijk nut	-	-2.000	-	-
	11.18	Vrijval vrije ruimte reserve ISV/gsb	-1.500	-	-	-
Totaal			-1.600	-2.302	-322	-120

3. Uitgangspunten Programmabegroting 2017-2020

Voor het opstellen voor deze kaderbrief en dus voor het opstellen van de Programmabegroting hebben we een groot aantal uitgangspunten gehanteerd. Hieronder gaan we achtereenvolgens in op:

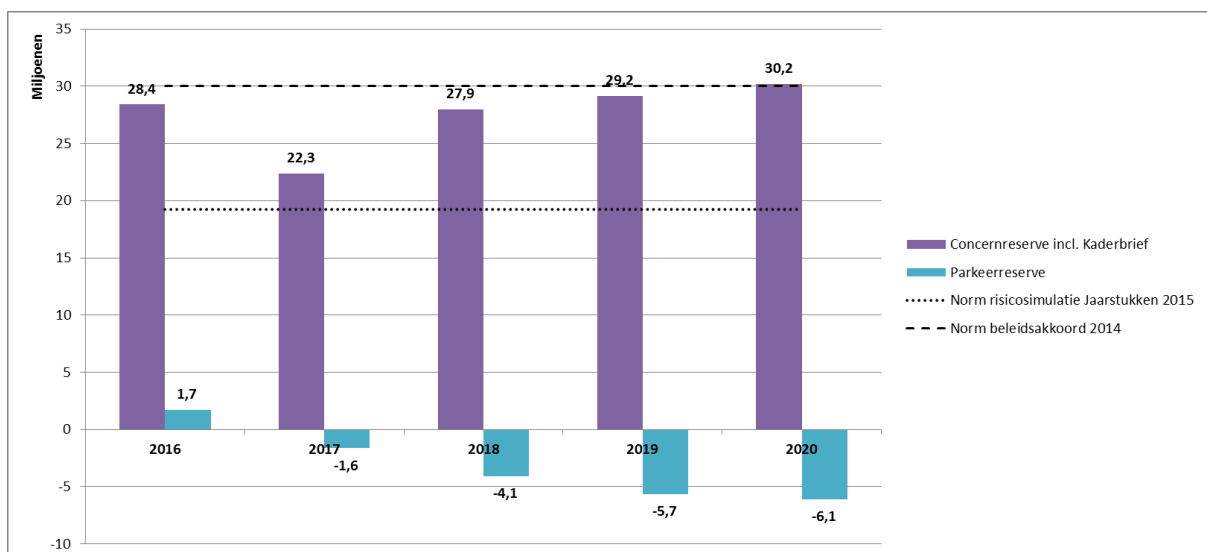
- Sluitend meerjarenperspectief
- Indexering
- Areaalontwikkeling 2017
- Wijzigingen in BBV
- Vennootschapsbelasting.

Sluitend meerjarenperspectief

Het college heeft zich gericht op een *structureel* sluitend meerjarenbeeld. Het is zich bewust van de taakstellingen die daarvoor nog ingevuld moeten worden. De ervaring leert echter dat college en organisatie de realisatie van de taakstellingen scherp monitoren, en tijdig tot actie overgaan als de invulling van een taakstelling in gevaar komt.

Een andere randvoorwaarde waar we rekening mee hebben gehouden is dat er aan het eind van de begrotingsperiode, i.c. 2020, minimaal een bedrag van € 30 miljoen in de concernreserve zit als weerstandvermogen.

Met de resultaten van deze Kaderbrief daarin verwerkt ziet het verloop van de concernreserve er uit als in onderstaande grafiek.

Conclusie is dat het gelukt is aan het einde van het meerjarenbeeld € 30 miljoen als weerstandvermogen beschikbaar te hebben.

Indexering lonen, prijzen, subsidies en tarieven

Wij hanteren de volgende uitgangspunten voor indexatie:

- De loonkosten 1,9%
- Inkoop van goederen en diensten 0,7%
- Subsidies 0,7%
- Gemeenschappelijke regelingen 0,75% (volgens financieel kader gemeenschappelijke regelingen 2017)

Deze indexpercentages resulteren in een indexatie van inkomsten, belastingen, heffingen en tarieven met 1,5%. De OZB voor woningen wordt echter met 1,5% verlaagd, zoals in het collegeakkoord is afgesproken.

Areaalontwikkeling 2017.

De ontwikkeling van het Areaal in 2017 is lager dan in de meerjarenraming 2016 - 2019 is opgenomen. Het beschikbare bedrag voor 2016 – 2019 zetten wij wel in voor dekking van de beheerplannen voor kapitaalgoederen 2017 – 2021. Het beschikbare bedrag voor areaalontwikkeling 2020 reserveren wij voorlopig op een stelpost.

Wijzigingen in BBV

Op 17 maart jl. is met een publicatie in het staatsblad de BBV regelgeving geldende vanaf het begrotingsjaar 2017 voor gemeenten gewijzigd. Voor gemeenschappelijke regelingen gelden de wijzigingen vanaf het begrotingsjaar 2018. In verschillende notities zijn deze regels verder uitgewerkt.

Aanleiding voor de wijzigingen waren samengevat de volgende ontwikkelingen:

- de wens de kader stellende en controlerende rol van de raad te versterken;
- de wens tot betere financiële vergelijkbaarheid;
- het toenemende belang van deze wensen als gevolg van de drie decentralisaties binnen het sociale domein;
- de noodzaak om tijdig te kunnen sturen in economisch slechte tijden;
- de wens om meer inzicht in elkaars financiële positie te hebben, gegeven door de onderlinge solidariteit als een gemeente in de problemen komt;
- de toenemende nationale en internationale belangstelling voor de verslaglegging in de publieke sector;
- de vragen die in de praktijk leven over de manier waarop rechtmatigheidstoezicht wordt vormgegeven.

Het resultaat is een wijziging met als rode draad het versterken van de horizontale sturing door de raad.

De wijzigingen op hoofdlijnen betreffen:

- Uniforme indeling in taakvelden (voor Leiden: alleen administratieve gevolgen voor de aanlevering van gegevens aan bijv. CBS);
- Uniforme basisset beleidsindicatoren (voor Leiden: deze worden opgenomen in de begroting);
- Uniforme basisset financiële kengetallen (Leiden: hadden we al ingevoerd);
- Verbeterde informatie over verbonden partijen (enkele geringe aanpassingen in verslaggeving);
- Vernieuwing van de accountantscontrole (voor Leiden nauwelijks verschil);
- Inzicht in overheadkosten en eenvoudigere toerekening kosten en rentelasten. Dit betreft de grootste wijziging, in beginsel budgetneutraal, maar met mogelijk enkele budgettaire consequenties in de verschillende jaarschijven. Wij verwachten in de Programmabegroting over de precieze consequenties hiervan te kunnen rapporteren;
- Enkele aanpassingen van het stelsel van baten en lasten:
 - activeren investeringen met maatschappelijk nut (wordt verplicht, budgettaire effect nader te bepalen)

- beter inzicht in EMU-saldo (een geprognosticeerde balans opnemen)
- vennootschapsbelasting en grondexploitatie (vooralsnog geen budgettaire consequenties)

De wijzigingen zijn grotendeels technisch van aard, maar zullen leiden tot een op onderdelen anders ingerichte begroting. We streven er naar de wijzigingen zo eenvoudig en pragmatisch mogelijk door te voeren.

Vennootschapsbelasting (Vpb)

De vennootschapsbelastingplicht voor overheidsondernemingen is per 1 januari 2016 ingegaan. Dit betekent dat de gemeente vanaf dit jaar vennootschapsbelasting betaalt over de winst die wordt behaald met ondernemingsactiviteiten. Het college heeft de gevolgen van deze nieuwe belastingplicht in kaart gebracht. Op basis van de eerste resultaten kan worden geconcludeerd dat de Vpb-plicht voor geen of een zeer beperkt aantal activiteiten zal gaan gelden. De financiële consequenties van de Vpb lijken dus vooralsnog beperkt tot de extra administratieve lasten. De exacte belastingdruk is pas te bepalen aan de hand van de gerealiseerde cijfers 2016. Op grond van de cijfers 2015 verwachten we niets tot een beperkt bedrag aan af te dragen vennootschapsbelasting. De uitgangspunten hiervoor zijn in mei jl. met de belastingdienst afgestemd.

In de bijlage bij deze brief is een toelichting op de wijzigingen per programma opgenomen.

Burgemeester en Wethouders van Leiden,
de Secretaris, de Burgemeester,

Bijlage: Toelichting per programma.

Bijlage.

Bedragen x € 1.000

L/B = Lasten/Baten

I/S – Incidenteel/structureel

-/- = voordeel

Programma 1 Bestuur en Dienstverlening

Nr.	Soort	Onderwerp	L/ B	I/ S	PFH	2017	2018	2019	2020
1.01	mee/tegenvaller	Extern juridisch advies en onderzoek	L	S	Marleen Damen	150	100	100	100
			B	S	Marleen Damen	207	207	207	207
1.02	mee/tegenvaller	Aframen van een niet realistische taakstelling op het verstrekken van de reisdocumenten	L	S	Marleen Damen	180	140	140	140
Totaal						537	447	447	447

Bedragen x € 1.000

1.01 Extern juridisch advies

Het budget voor extern juridisch advies blijkt al een aantal jaren ontoereikend. Inhuur van extern juridisch advies is vereist vanwege complexiteit van de juridische casussen en daarmee samenhangende vraag naar specialistische kennis. Voorbeelden zijn de OV chip poortjes, de Oostvlietpolder, WOB verzoeken en het onderzoek van de FIOD. Voorstel is om het budget op een adequaat niveau te brengen. Bovendien is een correctie op de begroting vereist vanwege een niet te realiseren geraamde opbrengst van ca. € 207.000. Voorzien was dat juridische kosten kunnen worden doorbelast naar projecten of begrotingsprogramma's. Juist voor gemeentebrede casussen (zie de voorbeelden) blijkt dit niet het geval te zijn. Tegelijk met de budgetaanpassingen nemen we een aantal maatregelen om de kosten terug te dringen, waaronder versterking van de interne juridische functie. Daarmee kan inhuur van externen worden beperkt, door zelf meer te doen en door als 'poortwachter' nut en noodzaak van extern advies vooraf af te wegen.

1.02 Verlaging taakstelling op het verstrekken van reisdocumenten

Het Rijk heeft de leges voor reisdocumenten gemaximeerd waardoor een tekort is ontstaan van € 200.000. Dit is omgezet in een taakstelling op dienstverlening. Daarnaast moet door digitalisering van de dienstverlening een bijdrage worden geleverd aan de algemene taakstelling op de bedrijfsvoering. Beide taakstellingen moeten worden gerealiseerd door efficiënter werken omdat de leges niet mogen worden verhoogd. € 20.000 van de taakstelling is gerealiseerd. Het college ziet geen mogelijkheden verder te bezuinigen zonder verschraving van de dienstverlening en stelt daarom voor, het niet te realiseren gedeelte van deze taakstelling te laten vervallen. Via onder andere werk-op-afpraak wordt een bijdrage geleverd aan de algemene taakstelling op bedrijfsvoering.

Programma 2 Veiligheid

Nr.	Soort	Onderwerp	L/ B	I/ S	PFH	2017	2018	2019	2020
2.01	autonoom	Incidentele tegenvaller bijdrage Veiligheidsregio.	L	I	Henri Lenferink	-	657	-	-
2.02	autonoom	Structureel nadeel bijdrage Veiligheidsregio.	L	S	Henri Lenferink	-	214	214	214
2.03	nieuw beleid	Cameratoezicht Stationsgebied	L	S	Henri Lenferink	88	88	88	88
2.04	nieuw beleid	Extra middelen voor de uitvoering van handhaving openbare ruimte	L	S	Henri Lenferink	190	190	190	190
Totaal						278	1.149	492	492

Bedragen x € 1.000

2.01 Incidentele tegenvaller bijdrage Veiligheidsregio

Het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio Hollands Midden heeft nieuwe bestuurlijke afspraken gemaakt over het kostenniveau en de financieringssystematiek van de gemeentelijke bijdragen. De nieuwe afspraken gaan in per 2019, terwijl in de Leidse meerjarenbegroting is gerekend op 2018. Hierdoor ontstaat er in 2018 bovenop het bij 2.02 genoemde structurele nadeel een incidenteel nadeel van € 657.000. Verwezen wordt naar het raadsvoorstel dat op 16 juni staat geagendeerd waarin de raad zienswijzen op de programmabegroting van de Veiligheidsregio geeft. In het raadsvoorstel is aangegeven de incidentele tegenvaller te betrekken bij de kaderbrief 2017-2020.

2.02 Structureel nadeel bijdrage Veiligheidsregio

Vanaf 2018 werd voor de Veiligheidsregio rekening gehouden met een lagere bijdrage van ca. € 900.000. De inschatting van deze verlaging was gebaseerd op informatie uit de meicirculaire 2015-2019. Door een correctie van het aantal wooneenheden ontvangt Leiden nu een hogere Algemene Uitkering dan in de meicirculaire was geprognosticeerd. Daar staat tegenover dat de bijdrage aan de Veiligheidsregio ook verhoogd moet worden, op basis van bestaande afspraken binnen de Gemeenschappelijke Regeling, waardoor het oorspronkelijke voordeel lager uitpakt (minder meer).

2.03 Cameratoezicht Stationsgebied

Het cameratoezicht in het stationsgebied is in 2010 aangelegd wegens toenemende terroristische dreiging. Inmiddels is dit systeem afgeschreven en is er geen dekking meer. Voorgesteld wordt om het cameratoezicht, dat ook gunstige effecten heeft voor het lokale veiligheidsbeleid, voort te zetten met een kleiner aantal (beweegbare) camera's en het systeem in te richten zoals verder binnen politie-eenheid Den Haag, uitgaand van het model waarbij de financiering verdeeld wordt tussen politie (60%) en de gemeente (40%).

2.04 Extra middelen voor de uitvoering van handhaving openbare ruimte

Bij de behandeling van de Kaderbrief 2016 – 2019 op 9 juli 2015 is een motie aangenomen met de titel "Een schone, groene stad". In de motie wordt het college verzocht om de Raad bij de Programmabegroting 2016 en de Kaderbrief 2017- 2020, voordat er bestemming gegeven is aan meevallers uit het Gemeentefonds of meevallers in algemene zin, te informeren over deze meevallers en daarbij een voorstel te doen om in 2018 en 2019 extra handhavingcapaciteit voor de openbare ruimte te kunnen inzetten. Het college stelt voor hiervoor vanaf 2017 € 190.000 beschikbaar te stellen. Hiermee wordt gevolg gegeven aan de motie.

Programma 3 Economie

Nr.	Soort	Onderwerp	L/ B	I/ S	PFH	2017	2018	2019	2020
3.01	nieuw beleid	In- en externe plankosten LBSP	L	I	Robert Strijk	326	119	47	-
3.02	nieuw beleid	Co-financiering Leiden Regeneratieve Medicine Platform (bij Bestuursrapportage)	L	I	Robert Strijk	-	-	-	-
3.03	nieuw beleid	Pilgrimjaar 2020	L	I	Robert Strijk	50	75	75	-
Totaal						376	194	122	-

Bedragen x € 1.000

3.01 In- en externe plankosten LBSP

Momenteel stelt Leiden samen met de Universiteit Leiden een nieuw masterplan en bestemmingsplan op voor het Bio Sciencepark. Deze kosten worden gezamenlijk gedragen door de Universiteit en de gemeente. De benodigde extra plankosten bedragen voor de periode 2016 - 2019 op basis van tussenevaluatie en het concept projectplan naar verwachting € 740.000. Hiervan is € 98.000 aangemeld bij de 1ste Bestuursrapportage van 2016. Voorgesteld wordt om een bedrag van 150.000 te financieren uit een restant krediet Niels Bohrweg. De resterende € 492.000 wordt hier als nieuw beleid aangemeld.

3.02 Cofinanciering Leiden Regeneratieve Medicine Platform

Regeneratieve geneeskunde of vervangingsgeneeskunde houdt zich bezig met regeneratie van cellen, weefsels en zelfs organen. Op die manier probeert men ziekten te voorkomen en genezen. Het LUMC heeft een belangrijke onderzoeksgroep op dit nieuwe innovatieve en veelbelovende wetenschapsgebied. Het opzetten van het Leiden Regeneratieve Medicine Platform heeft als belangrijkste doel het in de markt zetten van zeer kansrijke nieuwe producten voor het behandelen van ziekten die nu nog slecht of niet te behandelen zijn. Deze valorisatie van wetenschappelijke ontdekkingen kan daarbij bijdragen aan de verdere doorgroei van het Bio Sciencepark en de werkgelegenheid aldaar. De bijdrage van de Gemeente Leiden is - naast de bijdragen van LUMC en Universiteit zelf - voor het ministerie van EZ voorwaarde om een bijdrage van € 1.500.000 toe te kennen (€ 300.000 per jaar). Het bedrag staat hier op nihil, omdat de € 5 ton is vermeld bij de 1ste Bestuursrapportage.

3.03 Pilgrimjaar 2020

De Pilgrim fathers waren een groep Engelse geloofspuriteinen die hun land verlieten onder druk van koning Jacobus I. Een groot deel van deze vluchtelingen nam in 1609 de wijk naar Leiden in Nederland, waar de leden hun religie vrij konden uitoefenen en in staat waren volgens door hen zelf gestelde regels te leven. In 1620 voeren ruim honderd emigranten van hen met de Mayflower naar Noord Virginia. Hun invloed is tot op de dag van vandaag groot. Ze worden als de Founding Fathers gezien van de Verenigde Staten. En uit hun midden zijn later maar liefst 7 presidenten van de VS voortgekomen. In 2020 is het 400 jaar geleden dat deze belangrijke reis plaatsvond. Een herdenking die zowel in Engeland als de Verenigde Staten groots gevierd gaat worden. Leiden sluit graag aan bij die herdenking en wil hiervoor de komende jaren een projectorganisatie opzetten en reserveert daarvoor € 200.000. Het aanhaken bij deze grote internationale herdenking, die de Universiteitsstad Leiden, als eeuwenoud bolwerk van vrijheid, met al haar prachtige erfgoed in de etalage zet, past prachtig in het internationaal branden van Leiden Stad van Ontdekkingen. Het biedt een mooie kans opnieuw samenwerking te stimuleren tussen culturele organisaties en makers in onze stad en ondernemers in de toeristische sector of bezoekerseconomie.

Economie 071 en programma Binnenstad

Voor de volledigheid merken we op dat voor deze collegeperiode extra middelen zijn gereserveerd voor het programma binnenstad, de kenniseconomie en Economie071. Deze middelen en de hierbij behorende prestaties lopen tot eind 2018.

Programma 4 Bereikbaarheid

Nr.	Soort	Onderwerp	L/ B	I/ S	PFH	2017	2018	2019	2020
4.01	nieuw beleid	Spoorlijn Leiden – Utrecht (Limes-lijn)	L	I	Robert Strijk	50	50	50	-
			B	I	Robert Strijk	-50	-12	-	-
4.02	nieuw beleid	Camera's ongevallocaties	L	S	Robert Strijk	55	55	55	55
Totaal						55	93	105	55

Bedragen x € 1.000

4.01 Spoorlijn Leiden – Utrecht (Limes-lijn)

Samen met de Provincie Utrecht, de Provincie Zuid Holland en de stad Utrecht wordt er gewerkt aan de ontwikkeling van een lange termijn ambitie voor het spoor Leiden-Utrecht. De wens is een betere verbinding met Alphen aan de Rijn en Utrecht. Voor dit soort grote investeringen is het nodig in het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) te worden opgenomen, waarin het Rijk haar toekomstige grote investeringen plant.

Er wordt nu toegewerkt naar een MIRT-waardig onderzoek. Om dit op een goede manier te kunnen doen zijn er aanvullende middelen nodig voor procesbegeleiding. De proceskosten worden gedeeld met de andere partners en bedragen voor Leiden naar verwachting meerjarig vanaf 2016-2019 € 50.000 per jaar, totaal € 200.000. Daarnaast zijn er eenmalige onderzoekskosten die worden geschat op € 50.000.

Totaal benodigd krediet is € 250.000. Eind 2019 moet inzichtelijk zijn of de ambitie is opgenomen in het MIRT.

Totaal is er al €162.301 van dit bedrag beschikbaar: in het Leidse Meerjarige Infra Programma 2016-2019 is eerder voor 2016 €75.000 en in 2017 €75.000 opgenomen voor de ontwikkeling van een lange termijn ambitie voor het spoor Leiden Utrecht met als dekking de reserve Bereikbaarheid. Daarnaast is er in de begroting 2016 €12.301 ruimte die in 2016 ingezet wordt voor dit onderzoek.

Voor het resterende bedrag wordt nu voorgesteld om de onttrekking van de beschikbare gelden in de reserve Bereikbaarheid te herverdelen. In 2016 (1e bestuursrapportage) wordt voorgesteld € 87.699 te onttrekken aan de reserve Bereikbaarheid en € 12.301 ten laste van de exploitatie te brengen.

In de kaderbrief 2017 wordt voorgesteld om in 2017 € 50.000 en in 2018 € 12.000 te onttrekken aan de reserve Bereikbaarheid. In 2018 ontstaat een tekort van € 38.000 en 2019 ontstaat een tekort van € 50.000, waarvoor nu zoals hierboven vermeld, een aanvraag in de kaderbrief gedaan wordt.

4.02 Camera's ongevallocaties

Soms constateren we op sommige locaties een hoger aantal ongelukken of krijgen we meldingen van gevoelde of geconstateerde verkeersonveiligheid. Dit kan komen door onvolkomenheden in het wegontwerp. Om deze onvolkomenheden op te sporen, is het nodig om patronen te kunnen ontdekken in het ongevalbeeld en verkeersgedrag. Die patronen kunnen leiden tot ongevalsoorzaken die mogelijk door middel van relatief kleine maatregelen kunnen worden voorkomen. Om over voldoende informatie te beschikken komen verkeersongevallen op de meeste locaties (gelukkig) te weinig voor. Door middel van conflictobservaties met videocamera's kunnen 'bijna-ongevallen' worden geanalyseerd, waarna gezocht kan worden naar eenvoudige maatregelen met relatief groot effect. Jaarlijks worden 5 locaties op deze manier geanalyseerd. De kosten voor onderzoek en analyse op vijf locaties worden geraamd op € 55.000, exclusief het treffen van maatregelen.

Programma 5 Omgevingskwaliteit

Nr.	Soort	Onderwerp	L/ B	I/ S	PFH	2017	2018	2019	2020
5.01	nieuw beleid	Vorbereidingskrediet restant deelprojecten Singelpark	L	I	Pfh ODS	100	-	-	-
			B	I	Pfh ODS	-25	-	-	-
5.02	mee/tegenvaller	Transport afval	L	S	Paul Laudy	-120	-120	-120	-120
			B	S	Paul Laudy	595	595	595	595
5.03	nieuw beleid	Subsidie Leidse Schooltuinen	L	S	Pfh ODS	30	30	30	30
5.04	mee/tegenvaller	Opbrengst inzameling huish. afval regiogemeenten	B	S	Paul Laudy	54	54	54	54
5.05	mee/tegenvaller	Kredietaanvraag vervangen technische installaties beweegbare bruggen	L	S	Paul Laudy	-	277	328	382
5.06	mee/tegenvaller	Kredietaanvraag vervangen Jan van Houtbrug.	L	S	Paul Laudy	-	56	56	55
5.07	mee/tegenvaller	Beheerplannen Openbare Ruimte 2017-2021, overboeking stelpost areaal uitbreiding 2016 - 2019	L	S	Paul Laudy	-	-214	-414	-414
					Paul Laudy	-82	428	581	649
			B	S	Paul Laudy	3	3	3	3
5.08	mee/tegenvaller	Bedrijfsafval en verbrandingsheffing	L	S	Paul Laudy	150	-	-	-
			B	S	Paul Laudy	300	-	-	-
5.09	mee/tegenvaller	Lagere baten Reinigingscontrole	B	S	Henri Lenferink	85	85	85	85
Totaal						1.090	1.195	1.199	1.319

Bedragen x € 1.000

5.01 Vorbereidingskrediet restant deelprojecten Singelpark

Intensieve samenwerking met de stad vergt extra voorbereidingskrediet voor de nog resterende deelprojecten Singelpark, om voor de resterende deelprojecten gedurende de looptijd project Singelpark op dezelfde wijze met de stad en de stadspartners te kunnen samenwerken

5.02 Transport afval

In de aanbesteding voor afvalverwerking is het transport van afval van Leiden en de regiogemeenten naar de afvalverwerker meegenomen. Dit had tot gevolg dat m.i.v. 1.1.2016 niet langer de gemeente Leiden het transport van afval van Leiden en de regiogemeenten naar de afvalverwerker uitvoert, maar dat dit is meegenomen in de opdracht voor afvalverwerking.

Op de aanbesteding voor afvalverwerking én transport is m.i.v. 1.1.2016 structureel ca. € 2 miljoen voordeel gerealiseerd. Deze besparing is direct en volledig als structureel voordeel in het meerjarenbeeld verwerkt.

Bij het inboeken van het structureel voordeel op de aanbesteding is verzuimd om de inkomsten voor Leiden uit afvaltransport eerst in mindering te brengen op het aanbestedingsvoordeel afvalverwerking en transport. Dit wordt nu rechtgetrokken. Hierdoor ontstaat m.i.v. 1.1.2016 een structureel nadeel van € 475.000.

5.03 Subsidie Leidse Schooltuinen

De Vereniging Leidse Schooltuinen (VLS) heeft in 2011 via een brief van het College van Burgemeester en Wethouders toegezegd gekregen dat de subsidie aan hen gehandhaafd blijft omdat deze past in de regiefunctie van NME en bijdraagt aan de realisatie van de beleidsdoelstellingen. De subsidiemiddelen maken onderdeel uit van het gemeentelijk NME budget. Echter, vanaf 2013 is het budget ingezet voor invulling van een structurele taakstelling op NME. Een structurele dekking van de subsidie aan VLS is niet gevonden (binnen groen onderhoud en beheer, onderwijs, kennisstad, gezondheid, wijkinitiatieven, cultuur). Het college stelt voor € 30.000 per jaar beschikbaar te stellen t.b.v. structurele subsidie aan VLS vanaf 2017.

5.04 Opbrengst inzameling huishoudelijk afval regiogemeenten

Leiden zamelt in opdracht van drie regiogemeenten afval in.

De inzameling van afval voor de buurgemeenten is de afgelopen jaren efficiënter georganiseerd, met minder inzet van formatie en materieel, waardoor bezuinigd kon worden op de kosten. Deze lagere daadwerkelijke kosten zijn gefactureerd aan de opdrachtgever. Voor de gemeente Zoeterwoude betekent dat dat al geruime tijd € 54.000 minder worden gefactureerd. Verzuimd is om de inkomsten in de begroting lager te begroten. Dat betekent dus een neerwaartse bijstelling van inkomsten van afvalinzameling voor Zoeterwoude van € 54.000.

De afvalinzameling voor Alkemade is enkele jaren geleden beëindigd. De inzet van formatie en materieel op deze activiteit is toen wegbezuinigd. In het Meerjarenbeeld is echter een inkomst van € 16.000 blijven staan. Dit betekent een neerwaartse bijstelling inkomsten afvalinzameling Alkemade van € 16.000.

Voor de gemeente Oegstgeest geldt het omgekeerde. De gefactureerde kosten voor inzameling in Oegstgeest zijn € 16.000 hoger dan meerjarig begroot. Dit betekent een opwaartse bijstelling van de inkomsten afvalinzameling Oegstgeest van € 16.000.

5.05 Kredietaanvraag vervangen technische installaties beweegbare bruggen

De technische installaties van de beweegbare bruggen moeten conform nieuwe richtlijnen worden vervangen. De kosten voor de periode 2017-2021 bedragen € 3.893.200

5.06 Kredietaanvraag vervangen Jan van Houtbrug

De Jan van Houtbrug moet eerder dan gepland worden vervangen. De kosten hiervoor zijn niet begroot en bedragen € 1.087.500.

5.07 Beheerplannen Openbare Ruimte 2017-2021

In het afgelopen jaar hebben we beheerplannen voor kapitaalgoederen bijgewerkt. Daardoor weten we nu hoeveel geld nodig is voor onderhoud en beheer van gemeente-eigendommen in de stad, zoals bruggen, walmuren, straten en gebouwen. Uit deze berekening is gebleken dat daarvoor meer geld nodig is dan tot op heden in de programmabegroting was opgenomen. Het verschil loopt op tot circa € 1 miljoen in 2020. In het meerjarenbeeld hebben we dit aangepast. Deze aanpassing verzekert ons ervan dat de stad niet alleen mooier wordt door alle investeringen, maar daarna ook mooi blijft. Op 7 juni hebben wij de beheerplannen kapitaalgoederen 2017 -2021 vastgesteld en u hierover geïnformeerd.

5.08 Bedrijfsafval en verbrandingsheffing

De concurrentie op de bedrijfsafvalmarkt is de afgelopen jaren toegenomen. Hoewel kostenefficiënties hebben gezorgd voor een tijdelijke kostenneutrale bedrijfsvoering zien we nu een verdere afname van het klantenbestand. Naar verwachting zal dit in 2016 opnieuw tot een tekort leiden. Daarnaast hebben de hogere heffingen op verbranding tot een stijging van de kosten geleid. We houden tot 2017 nog rekening met deze exploitatie en de nadelen daarvan. In de tussentijd doet het college onderzoek naar mogelijkheden om deze tekorten te beperken.

5.09 Baten Reinigingscontrole

Sinds tenminste 2006 is er een structurele opbrengst van € 85.000 begroot voor opgelegde boeten naar aanleiding van reinigingscontrole (grof vuil). In de afgelopen jaren is dit bedrag bij lange na niet gerealiseerd. Het is niet realistisch te verwachten dat dit bedrag de komende jaren wel zal worden gerealiseerd.

Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling

Nr.	Soort	Onderwerp	L/ B	I/ S	PFH	2017	2018	2019	2020
6.01	nieuw beleid	Voortzetting wijkontwikkelingsplan Leiden Noord 2017-2020.	L	I	Paul Laudy	100	100	120	120
	Inzet reserves	Reserve onderhoud kapitaalgoederen herinrichting openbare ruimte	B	I	Paul Laudy	-100	-100	-120	-120
6.02	nieuw beleid	Subsidie RAP 2017 - 2020	L	S	Paul Laudy	30	30	30	-
6.03	mee/tegenvaller	Raming beheer- en onderhoudskosten Kooiplein e.o.	L	S	Paul Laudy	175	175	175	175
6.04	mee/tegenvaller	Invulling taakstelling verkoop vastgoed vanuit de vereveningsreserve.	B	S	Paul Laudy	98	98	98	98
6.05	mee/tegenvaller	Invoeringskosten nieuwe omgevingswet.	L	I	Paul Laudy	1.000	500	-	-
6.06	mee/tegenvaller	Lagere baten dwangsommen Bouwtoezicht	B	S	Henri Lenferink	100	100	100	100
6.07	nieuw beleid	Realiseren brug Kooiplein Arubapad - Surinamestraat	L	I	Paul Laudy	175	-	-	-
Totaal						1.578	903	403	373

Bedragen x € 1.000

6.01 Voortzetting wijkontwikkelingsplan Leiden Noord 2017-2020

Het college stelt voor een krediet beschikbaar te stellen voor continuering van de coördinatie voor WOP Noord voor 2017 en 2018 van € 100.000 per jaar en 2019 en 2020 van € 120.000 per jaar. Dekking is beschikbaar in de reserve onderhoud kapitaalgoederen.

Het wijkontwikkelingsprogramma Leiden Noord loopt al vanaf 2001. Er zijn drie hoofddoelen geformuleerd om van de wijk een gemiddelde wijk van Leiden te maken. 2016 is het laatste jaar dat er programmasturing op zit. De programmasturing houdt in dat de samenhang bewaakt wordt tussen de verschillende inspanningen, er gecommuniceerd wordt met de bewoners en betrokkenen via de nieuwsbrief en met het voorzittersoverleg.

Inmiddels is het wijkgerichte werken geïntroduceerd en is de gedachte dat het programma overgenomen zou kunnen worden door de lijn. Echter in de wijk gebeurt nog ontzettend veel. Zo zijn er recent nieuwe projecten gestart zoals de Leidse Ring en de wijkvisie voor de Prinsessenbuurt. Ook is een aantal ontwikkelingen nog niet afgerond zoals het Kooiplein, tweede fase van Groenord, de waterhuishouding en de kwaliteitsverbetering van de openbare ruimte. Een paraplu over al deze losse projecten blijft onzes inziens van waarde.

6.02 Subsidie RAP 2017 – 2020

Voor voortzetting van de actieve rol van het Rijnlands Architectuur Platform (RAP) bij de participatie op het gebied van ruimtelijke ordening en stedenbouw is het van belang het RAP vanaf 2017 te blijven subsidiëren. Het RAP betreft door kennisverwerving en discussies op het gebied van de architectuur en het gebruik van de openbare ruimte de bevolking bij de vraagstukken op dit gebied die binnen de stad en in de relatie met de omgeving leven en om aandacht vragen. Afgelopen jaren heeft het RAP daarin flinke inzet en groei laten zien. Met een subsidie van € 30.000 per jaar is een deel van de kosten van het RAP gedekt. Voor het overige deel zal het RAP concrete actie moeten ondernemen gelden te verwerven van overige partijen, onder andere woningbouwcorporaties en andere gemeenten in deze regio. Programma 6 kent geen mogelijkheid deze subsidie te verstrekken. Zoals in de evaluatie blijkt hebben ze een grote rol gespeeld in de Week van de Architectuur, de reeks Stand van de Stad, de architectuurprijs en diverse andere onderwerpen.

6.03 Raming beheer- en onderhoudskosten Kooiplein e.o.

In het uitvoeringsbesluit Kooiplein en omgeving (RV10.0003) is opgenomen dat voor standaard onderhoudsniveau geput kan worden uit de standaardbudgetten middels de systematiek van

areaaluitbreiding. Er is geen budget beschikbaar gesteld voor beheer en onderhoud dat een hoger onderhoudsniveau kent. Hiervoor dient daarom bovenop het bestaande beheer- en onderhoudsbudget voor dit gebied extra budget beschikbaar te worden gesteld van jaarlijks €175.000 vanaf 2017. Er is namelijk sprake van een grote areaaluitbreiding. Aan het bestaand areaal wordt een complex en kostbaar dakpark toegevoegd en op het Kooiplein wordt een groen centrum en een nieuwe waterpartij met daarop 3 bruggen gerealiseerd.

RV 10.0003. Beheerkosten openbare ruimte

Het in te dienen plan voor de openbare ruimte zal in het kader van de beheertoets bekeken worden op financiële haalbaarheid binnen de onderhoudsbudgetten voor bestaand areaal in het gebied, uitgebreid met nieuw areaal als gevolg van de planontwikkeling. Voor beheer en onderhoud zijn middelen de systematiek van areaaluitbreiding, standaard budgetten beschikbaar, die uitgaan van een standaard aanlegniveau en een standaard onderhoudsniveau. Voor hogere onderhoudskosten dient extra budget te worden gerealiseerd, zo niet dan dient het plan te worden aangepast.

6.04 Invulling taakstelling verkoop vastgoed vanuit de vereveningsreserve

In RB 05.0129 is opgenomen dat uit het project 'verkoop vastgoed' een structurele taakstelling van € 200.000 ten behoeve van de Taken- en Efficiency operatie zal worden gefinancierd. Deze bijdrage zou gelden voor een termijn van vijf jaar en zou eindigen na 2010. Deze taakstelling is in de begroting structureel opgenomen en niet beëindigd vanaf 2011. Wel is het bedrag van € 200.000 verlaagd naar € 98.103 doordat negatieve exploitatieresultaten van verkoop vastgoed in mindering zijn gebracht. Voorstel om het restant nu alsnog conform besluit te verwerken.

6.05 Invoering omgevingswet

In 2016 is een start gemaakt met het programma Invoering Omgevingswet. Kernwoorden: zeer omvangrijke stelselwijziging met vele en grote gevolgen voor het ruimtelijk instrumentarium, voor beleidsvorming, voor participatie, voor de keten van vergunningen, toezicht en handhaving en voor de digitalisering.

De rijksoverheid geeft vier ambities mee aan de decentrale overheden (vergroten lokale afwegingsruimte, beter inzicht in waar wat wel en niet mag, snellere besluitvorming met beter resultaat, samenhangende benadering in beleid, besluitvorming en regelgeving van de fysieke leefwereld).

De invoering van deze nieuwe wet heeft grote impact. Vooralsnog ramen wij het benodigde bedrag voor invoering tot aan 2019 op € 1,5 miljoen. Dit is een eerste voorzichtige inschatting. Het komend jaar zal het college een onderbouwing van de geraamde invoeringskosten opstellen.

6.06 Baten dwangsommen Bouwtoezicht

De hoogte van de opgelegde dwangsommen is afhankelijk van het aantal overtredingen van de regelgeving en is bedoeld als sanctiemiddel om de overtreding op te heffen. Doordat we steeds met meer succes inzetten op het informele contact voorafgaand aan het opleggen van de dwangsom worden de geraamde inkomsten zoals begroot structureel niet behaald. Het geraamde bedrag blijkt niet realistisch en wordt al jaren niet gehaald. Doordat we steeds met meer succes inzetten op het informele contact voorafgaand aan het opleggen van de dwangsom zullen de geraamde inkomsten ook in de toekomst niet worden gehaald.

6.07 Realiseren brug Kooiplein Arubapad – Surinamestraat

Op verzoek van omwonenden en gebruikers van Het Gebouw (BSLN) wordt een derde brug op het winkelplein gerealiseerd.

In het stedenbouwkundig plan (vastgesteld in 2009) zijn drie bruggen voorgesteld over de te realiseren waterpartij in het winkelgebied Kooiplein. Nadere uitwerking van de plannen wees uit dat het realiseren van drie bruggen financieel onhaalbaar bleek en daarom is ervoor gekozen twee bruggen te realiseren. Om een stimulerend winkelrondje te creëren zijn de bruggen ter hoogte van de moskee en in het verlengde van de Philipsburgerstraat van groot belang.

Daarnaast is het winkelgebied een voetgangersgebied en om het fietsen te ontmoedigen leek een brug van het Arubapad richting de Surinamestraat onwenselijk. Om deze redenen is besloten de brug ter hoogte van het Arubapad naar de Surinamestraat niet te realiseren. Omwonenden en gebruikers van Het Gebouw bleken tegen het besluit om de brug niet te realiseren en hebben gevraagd om het terugbrengen van de brug. Het college wil de belanghebbenden tegemoet komen door een derde brug te realiseren ter hoogte van het Arubapad naar de Surinamestraat en hiervoor € 175.000 aanvullend beschikbaar te stellen.

Programma 7 Jeugd en Onderwijs

Nr.	Soort	Onderwerp	L/ B	I/ S	PFH	2017	2018	2019	2020
7.01	nieuw beleid	Eenmalige voorzieningen onderwijshuisvesting	L	I	Pfh ODS	-	495	346	-
7.02	mee/tegenvaller	Inzet maatschappelijk werk in de jeugd en gezinsteams.	L	S	Roos van Gelderen	110	110	110	110
7.03	Mee/tegenvaller	Jeugdhulpverlening				PM	PM		
Totaal						110	605	456	110

Bedragen x € 1.000

7.01 Eenmalige voorzieningen onderwijshuisvesting

Het budget voor eenmalige voorzieningen voor onderwijshuisvesting in de jaren 2018 en 2019 is niet toereikend om alle noodzakelijke éénmalige voorzieningen in de komende jaren te kunnen dekken. Wij stellen voor om het budget voor eenmalige voorzieningen in 2018 en 2019 te verhogen. Dekking komt vrij door vertraging in de realisatie van een nieuwe Vmbo school. Hierdoor ontstaat onderuitputting op de kapitaallasten van **tweemaal € 600.000 in 2018 en 2019**.

7.02 Inzet maatschappelijk werk in de jeugd en gezinsteams

- De vorming van de coöperatie JGT vraagt om herbezinning op de huidige knip tussen de lokale inzet van middelen voor Kwadraad en MEE en de regionaal ingezette jeugdhulpmiddelen voor de overige expertises (vanuit o.a. Rivierduinen, Gemiva, Curium, Cardea, Ipse de Bruggen)
- (Gedeeltelijk) wegvallen van de onderwijsmiddelen. Met de komst van de nieuwe jeugdhulptaken en Passend Onderwijs is het niet langer passend dat het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Leidse regio alleen in Leiden (in het kader van onderwijskansen) meebetaalt aan de formatie van de Jeugd & Gezinsteams. Omdat de teams nu overal werkzaam zijn, is een specifieke relatie met OnderwijsKansenbeleid moeilijk te verantwoorden.
Om diezelfde reden is ook inzet van het geormerkte budget onderwijsachterstandenbeleid niet langer wenselijk.

7.03 Verwacht tekort op de Jeugdhulpverlening.

Momenteel verwachten wij bij huidig beleid een tekort op de Jeugdhulpverlening. De herverdeling van het landelijk budget Jeugd 2016 en verder is nadelig voor Holland Rijnland: 8% extra taakstelling bovenop de taakstelling van 15%. De cumulatieve kortingen zijn doorgevoerd in de afspraken met aanbieders. Het blijkt nu dat dit zorgt voor onacceptabele wachtlijsten (en onvoldoende ruimte voor transformatie). Om hierop te anticiperen verwachten wij extra budget nodig te hebben: 2016: 1,25 miljoen, 2017: 9 ton en 2018: 5 ton. Over het bedrag voor 2016 zullen wij u bij de tweede bestuursrapportage informeren. De mogelijke tekorten voor 2017 en 2018 kunnen we dekken uit de reserve zachte landing 3D. Om een goede prognose te kunnen maken van de uitgaven in de komende jaren is echter een langer beeld nodig dan een beeld van slechts 1 jaar.

Programma 8 Cultuur, Sport en Recreatie

Nr.	Soort	Onderwerp	L/ B	I/ S	PFH	2017	2018	2019	2020
8.01	nieuw beleid	Tekort opbrengsten zwembaden en ophoging zwemtarieven	L	S	Paul Laudy	76	114	114	114
			B	S	Pfh ODS	-76	-114	-114	-114
8.02	nieuw beleid	Verlaging taakstelling evenementen	L	S	Robert Strijk	22	22	22	22
			B	S	Robert Strijk	78	78	78	78
8.03	nieuw beleid	Subsidie bestaande ijshal	L	I	Pfh ODS	100	100	-	-
8.04	nieuw beleid	Voeding sport stimuleringsfonds	L	I	Pfh ODS	500	-	-	-
8.05	nieuw beleid	PS-theater	L	I	Robert Strijk	75	75	75	75
8.06	nieuw beleid	Opstellen accommodatieplan Voetbal Vitaal	L	I	Pfh ODS	75	-	-	-
8.07	nieuw beleid	Onderhoud Pieterskerk	L	S	Robert Strijk	75	75	75	75
8.08	mee/tegenvaller	Correctie afschrijvingstermijn krediet nieuwe IJshal	L	I	Pfh ODS	-	-	100	97
8.09	nieuw beleid	Continuering subsidie Nacht van Kunst en Kennis	L	S	Robert Strijk	20	20	20	20
8.10	mee/tegenvaller	Continuering subsidie lokale omroep	L	S	Robert Strijk	-	75	75	75
8.11	nieuw beleid	Beelden in Leiden	L	S	Robert Strijk	35	35	30	-
8.12	mee/tegenvaller	Actualisatie beheerplan Sport 2017-2021	L	S	Pfh ODS	100	100	100	100
Totaal						1.080	580	575	542

Bedragen x € 1.000

8.01 Tekort opbrengsten zwembaden en ophoging zwemtarieven

Bij de tussenevaluatie 2015 van de sportnota 'verleiden tot bewegen' is gemeld dat er op de inkomsten zwembaden een structureel tekort is van € 205.000. Zo ook in 2016. Vanaf 2017 loopt dit tekort mee in de taakstelling sport.

In de Kaderbrief 2015 (2016-2019) was al opgenomen een deel van dit tekort in te vullen door de tarieven van losse kaartjes met 5% extra te verhogen, dat zou een bedrag van € 38.000 opleveren over heel 2016. Deze maatregel is echter (nog) niet doorgevoerd in afwachting van een nieuw tariefstelsel in 2016. Het realiseren van een vernieuwd Leids tariefstelsel voor de sport is echter complex en vraagt meer tijd dan bij de tussenevaluatie was geschat. Naar het zich nu laat aanzien zal dit proces een doorlooptijd hebben tot eind 2017.

Voorgesteld wordt om een tariefsverhoging voor recreatief zwemmen van losse kaartjes alsook abonnementen, en doelgroepen en leeszweemmen stapsgewijs door te voeren vanaf september 2016 met 5%, en vanaf 1 januari 2017 met 5% en 1 januari 2018 ook met 5%. Tarieven voor zwemverenigingen vallen buiten deze verhoging. De totale meeropbrengsten betreffen dan resp. €17.000 in 2016, € 76.000 in 2017 en € 114.000 vanaf 2018. Deze extra verhoging betekent niet dat de Leidse zwembaden voor recreatiezweemmers onevenredig duur worden. De benchmark met de zwembaden in de Leidse regio laat zien, dat de Leidse tarieven ca. 15-25% goedkoper zijn dan in de regio.

Het voordeel wordt gebruikt om het gedeeltelijk het tekort aan opbrengsten in 2016 op de zwembaden te dekken en vanaf 2017 om de taakstelling binnen sport deels in te vullen.

8.02 Taakstelling evenementen

De afgelopen jaren zijn afspraken gemaakt met veel evenementorganisaties over het in rekening brengen van de kosten die de gemeente Leiden maakt voor het evenement. Dit is gelukt en deze kosten worden nu doorbelast. Hierbij valt te denken aan schoonmaakkosten, kosten voor wegafzettingen, het tijdelijk weghalen van banken, fietsenklemmen e.d. in de openbare ruimte enz. Er resteren 9 evenementen waarbij het doorbelasten van die kosten niet wenselijk is of op basis van eerder gemaakte afspraken niet kan. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan

Dodenherdenking, de intocht van Sinterklaas, 3 oktober of de Koningsspelen. De taakstelling die hiervoor was opgenomen wordt daarom met dit bedrag verlaagd.

8.03 Subsidie bestaande IJshal

In de begroting staan subsidiebijdragen gereserveerd van jaarlijks € 100.000 tot 2017 als bijdrage in de exploitatie voor het openhouden van de huidige IJshal. Het college heeft de raad voorgesteld om een kaderbesluit voor te bereiden met als doel te onderzoeken of het mogelijk is een nieuwe ijshal te bouwen. Na een instemmend besluit van de gemeenteraad voor een nieuwe IJsbaan, kan deze naar verwachting medio 2019 worden opgeleverd. In dit geval zal er ook in 2017 en 2018 een subsidiebijdrage van € 100.000 per jaar verstrekt dienen te worden voor de huidige IJshal. Wij stellen om de vrijval aan kapitaallasten binnen het programma sport hiervoor in te zetten. Deze vrijval wordt meegenomen in de totale vrijval aan kapitaallasten van alle investeringen van de gemeente Leiden binnen het programma "algemene dekkingsmiddelen"

8.04 Voeding sportstimuleringsfonds

Bij de behandeling van de Tussenevaluatie 2015 van de sportnota is een motie (M.150147.4) aangenomen, waarin de raad het college verzocht een sportstimuleringsfonds op te richten en te voeden t.b.v. een betere uitvoering van de Leidse sportvisie anders dan sportaccommodatiebeleid (onder nader vast te stellen voorwaarden van cofinanciering met inzet private middelen). Deze motie is als inspanningsverplichting opgevat, naast het omarmen van de inhoudelijk geformuleerde en bij de motie behorende sportvisie. Het college stelt voor een reserve sportstimuleringsfonds in te stellen en € 500.000 in te zetten voor de dotatie aan het sportstimuleringsfonds.

8.05 PS-theater

Dit betreft het aangaan van een meerjarige subsidierelatie met het Stadsgezelschap van Leiden; het PS-theater. Het Stadsgezelschap van Leiden onderzoekt hoe mensen met elkaar samenleven, trekt met nieuwsgierigheid en openheid de stad in, verbindt mensen, plekken en organisaties in de stad, creëert onverwachte ontmoetingen en geeft via ontroerende, beeldende en muzikale producties die gehoorde verhalen terug aan de kijker en luisteraar van de voorstelling. Als gemeente ondersteunden wij het PS Theater door het Makersstipendium, een driejarige subsidie met het oog op verdere doorontwikkeling. Het heeft PS-theater gebracht tot waar het nu staat, hét stadsgezelschap van Leiden. Mede met het oog op de recent aan u toegestuurde tussentijdse evaluatie van de cultuurnota en de hierin benoemde ambitie versterkt in te zetten op agendering van maatschappelijke vragen via culturele makers, stelt het college een meerjarige subsidie van € 75.000 voor.

8.06 Opstellen accommodatieplan Voetbal Vitaal

In fase 2 is op basis van het Plan van aanpak Voetbal Vitaal met een ruimtelijke onderlegger in beeld gebracht welke ruimtelijke mogelijkheden aanwezig zijn om scenario's in beeld te brengen voor concrete besluitvorming door college en raad. Verplaatsingen zijn mede ingegeven als gevolg van mogelijke veranderingen in ruimtegebruik op de Vliet als gevolg van project Combibad (en mogelijk ook nieuwbouw IJsbaan op de Vliet). Daarnaast bestaan er bij diverse sportverenigingen ruimtebehoeften die niet of onvoldoende gefaciliteerd kunnen worden (hockey, voetbal, rugby en korfbal).

Met Voetbal Vitaal en het op te stellen sportaccommodatieplan wordt eind 2016 een (gefaseerde) aanzet geven voor de ruimtelijke inrichting van het sportareaal in Leiden. Het sportaccommodatieplan is o.m. gericht op de invulling van vitale wijk sportparken als voorwaarde voor vitale verenigingen en multifunctionele gebouwen (conform M150147.3) als onderdeel van vitale sportparken. In een eerste fase voor het voetbal en een volgende fase voor de overige buitensporten. Bij een sportaccommodatieplan zal inzichtelijk moeten zijn op welke wijze de uitvoerings- en realisatiekosten gefaseerd (in jaarschijven van 0-10 jaar) ingevuld worden. De plankosten van het opstellen van een sportaccommodatieplan (fase 1 voetbal en fase 2 overige buitensporten) worden geschat op € 75.000 in 2016 en € 75.000 in 2017.

8.07 Onderhoud Pieterskerk

Het college wil een bijdrage leveren om de Pieterskerk in de huidige goede conditie te houden. Met de culturele en zakelijke programmering, de exploitatie van Villa Rameau, het Pieterskerkcafé en de bijdrage vanuit het vermogen van de Vrienden van de Pieterskerk, is de Stichting Pieterkerk onvoldoende in staat het onderhoud van het kerkgebouw te financieren. Het vermogen van "de vrienden" en Pieterskerk nadert hierdoor het nulpunt. Juist omdat goed jaarlijks onderhoud aan dit voor Leiden zo belangrijke monument cruciaal is, stelt het college voor een jaarlijkse bijdrage te leveren aan de exploitatie van de Stichting Pieterskerk van € 75.000, onder de uit te werken conditie dat dit van de Pieterskerk vraagt verdere verbindingen aan te gaan met andere culturele instellingen en makers en hen enkele keren per jaar een podium te bieden op deze mooie locatie.

8.08 Correctie afschrijvingstermijn krediet nieuwe IJshal

Correctie afschrijvingstermijn krediet nieuwe IJshal van 40 naar 20 jaar. Het vervolgonderzoek "Businesscase Nieuwbouw Leiden" is in nauw overleg met de Stichting IJshal Leiden tot stand gekomen. Deze business case is vervolgens voor advies aan de Leidse Sport Federatie voorgelegd. Op basis van het business model kan worden geconcludeerd dat de afschrijvingstermijn van 40 jaar zoals die is opgenomen in het meerjareninvesteringsprogramma (op basis van renovatie), niet juist is. Er zal een correctie moeten plaatsvinden van de afschrijvingstermijn van 40 naar 20 jaar. Dit betekent een ophoging van de kapitaallast in het eerste jaar (2019) van 240.000 naar 340.000.

8.09 Continuering subsidie Nacht van Kunst en Kennis

Subsidiëring Nacht van Kunst en Kennis. Nacht van Kunst & Kennis heeft een vernieuwende muziekprogrammering met bekend en opkomend talent en ook de jaarlijkse Ig Nobel Night maakt deel uit van het programma. Studenten en wetenschappers van de Universiteit Leiden presenteren de nieuwste ontwikkelingen op technologisch gebied en de ondernemers van het BioScience Park laten zien welke producten zij ontwikkelen en wat de toepassingen hiervan zijn. De Nacht van Kunst en Kennis is de afgelopen drie jaar uitgegroeid tot een spraakmakend en druk bezocht evenement, dat ook scherp profiel geeft aan Leiden als Stad van Ontdekkingen en mooie verbindingen legt tussen kunstenaars, wetenschappers, ondernemers, Leidenaars en bezoekers van buiten.

Om ervoor te zorgen dat de Nacht aansprekend vorm is gegeven, een breed aanbod kent en kwalitatief een hoogwaardig niveau heeft, is het tevens een kostbaar festival.

Wij vinden het van groot belang om de Nacht voor Leiden te behouden en willen de subsidie vanuit het cultuurdomein meerjarig continueren.

Over de bijdragen vanuit Programma Binnenstad t.b.v. de Nacht - na beëindiging van de looptijd van het programma - zal door het nieuwe college dienen te worden besloten in het kader van het al dan niet continueren van Programma Binnenstad.

8.10 Continuering subsidie lokale omroep

Holland Centraal-Unity (HC-Unity) is de huidige lokale omroep voor Leiden; de vergunning heeft een looptijd tot oktober 2017. De subsidie aan HC-Unity is tot en met het begrotingsjaar 2017 op de gemeentelijke begroting opgenomen en kent een wettelijke grondslag gebaseerd op het aantal huishoudens van onze stad.

Voor de periode daarna ontbreekt de subsidie aan de lokale omroep in het meerjarenbeeld.

In de loop van 2017 zal het Commissariaat voor de Media (CvdM) de procedure voor de nieuwe 5 jaars-vergunning opstarten, met een geldingsduur tot oktober 2022.

Volgens de gehanteerde procedure zal het CvdM de gemeenteraad om advies vragen over de representativiteit van het pbo (programma beleidsbepalende orgaan) van de kandidaat-omroep(en). Na de aanwijzing van de lokale omroep voor de nieuwe 5-jaars periode door het CvdM, is de gemeente wettelijk verplicht om een jaarlijks subsidie aan de lokale omroep te verstrekken.

Concreet betekent dit dat vanaf het begrotingsjaar 2018 de subsidie aan de lokale omroep (ad € 75.000 per jaar) in de gemeentelijke begroting moet worden opgenomen.

8.11 Beelden in Leiden

In de afgelopen vijf jaar is Beelden in Leiden uitgegroeid tot een prachtige jaarlijkse tentoonstelling van beeldende kunst in de openbare ruimte. Met een uitgebreid educatief programma richting basis- en middelbare scholen, een prestigieuze prijs voor jonge talentvolle startende beeldend kunstenaars, verbindt Beelden in Leiden zich met de stad. Dit jaar vond zij die samenwerking met bedrijven op het Bio Sciencepark, volgend jaar geven ze mede invulling aan de viering van 100 jaar de Stijl en in 2018 kijkt men samen met het Museum van Oudheden uit naar het 200 jarig bestaan van dit door Koning Willem I opgerichte museum. Met deze meerjarige subsidierelatie verkrijgt stichting Beelden in Leiden een aankoopbudget voor in opdracht gemaakte beelden door jonge kunstenaars. Door deze aankoopmogelijkheden kan men de kunstenaars meer bieden en kan de kwaliteit van de tentoonstelling nog verder toenemen. De aangekochte beelden kunnen in de openbare ruimte van Leiden worden geplaatst. Daarmee wordt invulling gegeven aan doelstelling 6 uit de cultuurnota: "Meer plek voor tijdelijke beeldende kunst in de openbare ruimte". Hierover zijn bijvoorbeeld ook eerste contacten met de Vrienden van het Singelpark. Een en ander wordt na besluit uitgewerkt.

8.12 Actualisatie beheerplan Sport 2017-2021

De gemeente Leiden is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de sportaccommodaties. Om aan deze opgave invulling te geven wordt gebruik gemaakt van een beheerplan. In het beheerplan wordt inzichtelijk gemaakt welke kosten gemaakt moeten worden om de gewenste onderhoudsniveaus uit de beleidskaders te realiseren. Aan de hand van het beheerplan wordt de uitvoering van de beheertaken gerationaliseerd; het geboden kwaliteitsniveau wordt duurzaam gegarandeerd, kapitaalsvernietiging geminimaliseerd en er vindt afstemming plaats tussen de verschillende vakgebieden. Het vaststellen van een beheerplan is wanneer gebruik gemaakt wordt van voorzieningen voor groot onderhoud bovendien een verplichting in het kader van de BBV. Voor het domein Sport is een voorziening beschikbaar. Bij het opstellen van het beheerplan is een meerjarenperspectief van 5 planjaren (2017-2021) aangehouden.

Op basis van actualisatie blijkt dat er structureel € 100.183 per jaar meer nodig is voor klein onderhoud. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat vier van de vijf voorgenomen (Tussenevaluatie Nota Sport RV 15.0147) af te stoten accommodaties ((Groenesteeg, Pieterskerkgracht, (botenloods) Die Leythe, en kantoor SBL)) in 2016 worden afgestoten. Indien wordt besloten geen van deze accommodaties af te stoten, loopt het structurele tekort op van € 100.183 naar in totaal € 405.583 (€ 124.135 voor klein onderhoud en € 281.448 voor groot onderhoud) per jaar. Overigens zijn de onderhoudskosten voor de vijfde locatie waarvan afstoting overwogen wordt, de 3 Octoberhal, meegenomen in de planperiode van dit beheerplan.

Niet in de cijfers van dit programma, maar wel begroot bij de ontwikkeling van de kapitaallasten op programma 11:

Restauratie en Uitbreiding Museum De Lakenhal

Na de tegenvallende aanbesteding van de Restauratie en Uitbreiding worden nu planaanpassingen en optimalisaties doorgevoerd om de bouwkosten zoveel mogelijk binnen budget te brengen. Hierbij wordt ook de input van de aannemers meegenomen.

Het verschil tussen het aanbestedingsresultaat en het beschikbare budget is echter dermate groot dat overbrugging hiervan zonder ingrijpende planaanpassing niet mogelijk lijkt. Ingrijpende planaanpassingen, waarbij ook de Omgevingsvergunning substantieel wijzigt, betekenen aanzienlijke extra plankosten en vertraging. Gezien de huidige staat van het monument en de klimaatinstallaties en de afwezigheid van een deel van de topstukken uit de collectie, is het langer openhouden van het museum niet goed mogelijk. Ook betekent een dergelijke vertraging een groot risico voor de in 2018 geplande Jonge Rembrandt tentoonstelling. Bij nieuwe bezwaren tegen de gewijzigde vergunning bestaat het risico dat de heropening te laat is voor het gehele Rembrandtjaar in 2019 en het Pilgrimjaar in 2020. Ook heeft een dergelijke vertraging nadelige

gevolgen voor o.a. het nieuwe Filmhuis, het nieuwe Cultuurplein Lammermarkt en de exploitatie van de nieuwe parkeergarage.

De aanbestedingsmarkt is momenteel sterk in ontwikkeling. Wanneer het proces van planaanpassing te lang duurt, worden de behaalde bezuinigingen weer deels teniet gedaan door de benodigde extra plankosten en stijgende marktprijzen. Dit betekent dat er veel kwaliteit moet worden ingeleverd voor een relatief beperkte besparing.

Om dit te voorkomen is het belangrijk om vertraging zoveel mogelijk te beperken. Uit de analyses, alsmede uit de overleggen met de architecten en aannemers, blijkt dat op veel punten met relatief beperkte aanpassingen flinke besparingen zijn te realiseren.

Om het proces te bespoedigen en extra kosten te vermijden heeft het college aanvullende kapitaallasten gereserveerd om, na de maximaal haalbare bezuinigingen, het resterende verschil met de aanvullende investeringsruimte te overbruggen, om zodoende tot een sluitend onderhandelingsresultaat te komen. In het meerjarenbeeld is daarom vanaf 2019 een bedrag van indicatief € 190.000 per jaar opgenomen als extra kapitaalslast.

Daarbij wordt gebruik gemaakt van de huidige situatie, waarbij de kapitaallasten van het project grotendeels starten in 2019 in plaats van 2018, vanwege de nu reeds opgelopen vertraging. Dit laatste resulteert in een voordeel voor de kapitaallasten in 2018. Het college zal in september een aanvullend kredietbesluit voorleggen aan de raad.

Programma 9 Maatschappelijke ondersteuning

Nr.	Soort	Onderwerp	L/ B	I/ S	PFH	2017	2018	2019	2020
9.01	nieuw beleid	Wonen kwetsbare groepen	L	I	Roos van Gelderen	650	-	-	-
9.02	mee/tegenvaller	Onderbesteding WMO individuele voorzieningen	L	S	Roos van Gelderen	-2.686	-1.724	-1.586	-1.586
9.03	mee/tegenvaller	Continuering van de bed, bad en brood regeling	L	S	Roos van Gelderen	241	241	241	241
9.04	nieuw beleid	Continuering inzet wijkregisseurs	L	S	Marleen Damen	-	202	202	-
	Inzet reserves	Reserve onderhoud kapitaalgoederen herinrichting openbare ruimte					-202	-202	
Totaal						-1.796	-1.484	-1.346	-1.346

Bedragen x € 1.000

9.01 Wonen kwetsbare groepen en vergunninghouders

Momenteel wordt gewerkt aan de opstelling van het beleidskader Maatschappelijke Zorg; naar verwachting wordt dit in december 2016 voorgelegd aan de raad. Dit beleidskader luidt een omwenteling in de maatschappelijke zorg (beschermd wonen en maatschappelijke opvang) in, waarbij inzet is de betreffende inwoners zoveel mogelijk in hun eigen woonomgeving te huisvesten in plaats van in intramurale voorzieningen. Deze verandering vraagt het daadwerkelijk creëren van een voldoende woonaanbod voor deze doelgroep in de vorm van goedkope zelfstandige eenpersoonswooneenheden. Hieraan wordt momenteel gewerkt op de tijdelijke locaties die zijn aangewezen voor de taskforce huisvesting vergunninghouders en bijzondere doelgroepen. Het is echter noodzakelijk de komende jaren ook op andere plekken in de stad extra woningen te realiseren. Dit is een investeringsopgave waarvoor de benodigde financiën nu nog moeilijk te ramen zijn, maar die wel op de agenda moet komen.

9.02 Onderbesteding WMO individuele voorzieningen

Op basis van de analyse van de cijfers over 2015 kunnen deze WMO-budgetten binnen het beleidsterrein Ondersteuning per saldo omlaag zonder aanpassing van het bestaande beleid. Binnen het beleidsterrein Ondersteuning zijn wel extra tijdelijke budgetten nodig in 2016 en 2017 voor de sociale wijkteams, voor verlenging van tijdelijke medewerkers (€ 465.000) en ICT-voorzieningen (€ 235.000). In 2017 is het structurele budget voor de sociale wijkteams € 100.000 hoger dan in 2016 en in de loop van 2017 zal de coöperatie van start gaan waardoor er minder extra budget is benodigd in 2017. Doordat het aantal WMO-zaken beroep en bezwaar is toegenomen en doordat de werkwijze van afhandeling verandert, is extra inzet van formatie nodig vanaf 2017.

9.03 Continuering van de bed, bad en brood regeling. De Stichting Uitgeprocedeerde Vluchtelingen (STUV) biedt tijdelijke ondersteuning aan uitgeprocedeerde vluchtelingen en andere vreemdelingen in nood die geen recht (meer) hebben op wettelijke voorzieningen.

Doel van de tijdelijke ondersteuning is te voorkomen dat deze personen in de marge van de samenleving terecht komen, terwijl zij met tijdelijke hulp zichzelf kunnen redden in de toekomst. Het aantal hulpvragen varieert per jaar. Eind 2015 is de bed, bad en broodvoorziening aan het Maansteenpad gerealiseerd. In 2016 kan hier aan ca. 30 mensen een sobere opvang geboden worden, gericht op het zoeken naar nieuw perspectief/ terugkeer naar het land van herkomst. Voor de komende jaren willen wij deze voorziening continueren.

9.04 Continuering inzet wijkregisseurs

Voor 2018 en 2019 blijft de financiering van vier wijkregisseurs gedekt zodat zij voor de hele stad kunnen blijven werken. Vanaf 2020 maken de wijkregisseurs onderdeel uit van het reguliere formatiebudget. Door bij deze Kaderbrief nog twee jaar alternatieve dekking te regelen, heeft de organisatie de tijd om in de jaren dat de taakstellingen worden ingevuld, de formatie structureel te regelen.

Programma 10 Werk en Inkomen

Nr.	Soort	Onderwerp	L/ B	I/ S	PFH	2017	2018	2019	2020
10.01	mee/tegenvaller	Correctie uitvoeringskostenbudget Werk en Inkomen 2017	L	I	Marleen Damen	-338	-	-	-
Totaa						-338	-	-	-

Bedragen x € 1.000

10.01 Correctie uitvoeringskostenbudget Werk en Inkomen 2017

In de kaderbrief 2016 is een tijdelijk uitvoeringsbudget van € 338.000 per abuis vanaf 2017 structureel gemaakt. Dat had vanaf 2018 moeten zijn. Het ten onrechte verhoogde budget voor 2017 wordt nu gecorrigeerd.

Algemene dekkingsmiddelen

Nr	Soort	Onderwerp	L / B	I / S	PFH	MJB			
						2017	2018	2019	2020
11.00	Saldo begroting 2016	Vrijval structurele storting in de concernreserve	B	I	Marleen Damen	-	-	-	-2.374
11.01	mee/tegenvaller	Bijdrage Servicepunt71, extra dienstverlening ICT, Vpb, Juridische advisering en Inkoop	L	I	Marleen Damen	358	66	-	-
				S	Marleen Damen	545	545	545	545
11.02	autonoom	Stelpost taakst verstr scootmobielen	L	S	Marleen Damen	296	296	296	296
11.03	mee/tegenvaller	Huisvesting ambtenaren	L	I	Marleen Damen	-	-	-	1.000
				S	Marleen Damen	-	-	200	800
11.04	autonoom	Bijstelling OZB opbrengsten	B	S	Marleen Damen	1.287	398	-250	-500
11.05	mee/tegenvaller	Onderuitputting kapitaallasten 2017 – 2020	L	I	Marleen Damen	-1.475	-1.973	-3.699	-2.804
				S	Marleen Damen	-	-	-	2.000
					Robert Strijk	-	-737	187	187
11.06	Organisatieontwikkeling incidenteel budget	Ontwikkelbudget ambtelijke organisatie	L	I	Marleen Damen	1.000	1.000	1.000	-
11.07	mee/tegenvaller	investering vervangen containers, (voormalige gem.regeling Gevulei)	L	S	Paul Laudy	-	194	194	194
11.08	mee/tegenvaller	Financieel effect CAO H3	L	S	Paul Laudy	89	89	89	89
11.09	mee/tegenvaller	Resultaat op Indexering lasten en baten	L	S	Marleen Damen	1.400	1.400	1.400	1.400
				B	Marleen Damen	144	144	144	144
11.10	nieuw beleid	Indexering subsidies niet op 0 (Motie Raad)	L	S	Marleen Damen	350	350	350	350
11.12	autonoom	Netto ontwikkeling Algemene Uitkering obv Meicirculaire 2016	B	S	Marleen Damen	886	-1.641	-2.025	-4.669
11.13	autonoom	Dividend Alliander	B	I	Marleen Damen	-1.400	-	-	-
11.14	autonoom	Stelpost areaalontwikkeling	L	S	Marleen Damen	-	-	-	200
11.15	nieuw beleid	Bijstelling bijdrage BSGR, verdeling op basis van werkelijke kosten	L	S	Marleen Damen	-	-150	-300	-450
11.16	organisatie, taakstellingen	Taakstelling bedrijfsvoering, aandeel Cluster Beheer	L	I	Marleen Damen	400	800	800	800
		Taakstelling bedrijfsvoering, aandeel Lakenhal	L	I	Marleen Damen	-	-	80	80
11.17	Inzet reserves	Inzet vrije ruimte reserve vervangingsinvesteringen maatschappelijk nut	L	S	Marleen Damen	-	-2.000	-	-
11.18	Inzet reserves	Vrijval reserve ISV/gsb	L	S	Marleen Damen	-1.500	-	-	-
11.19	autonoom	Raming renteontwikkeling	L	I	Marleen Damen	-	-300	-300	-300
Totaal						2.380	-1.518	-1.288	-3.012

Bedragen x € 1.000

11.01 Bijdrage Servicepunt71, verwerking taakstelling

Servicepunt71 heeft sinds de oprichting een bezuiniging weten te realiseren van ca. € 3 miljoen en heeft de komende periode nog taakstellingen ter hoogte van € 1 à € 1,5 miljoen te gaan. Het college acht het nog niet verantwoord om het Servicepunt mee te laten doen in de Leidse taakstelling op personeel in 2017 van € 292.000.

Vanwege de nog te realiseren taakstelling wordt voorgesteld Servicepunt71 deels te compenseren voor de stijging van de loonkosten als gevolg van de nieuw afgesloten cao voor gemeentambtenaren. Deze stijging was niet voorzien in het meerjarenbeeld van het Servicepunt en wordt voor per saldo € 137.000 (€ 329.000 minus € 192.000) gecompenseerd door verhoging van de bijdrage door de gemeente Leiden.

Daarnaast neemt de bijdrage aan Servicepunt71 structureel toe omdat Leiden extra diensten afneemt van Servicepunt71 op het gebied van Inkoop, fiscaal advies, JZ/Verzekeringen. Servicepunt71 komt in oktober 2016 met een voorstel voor de invulling van de nog openstaande taakstellingen, waarbij ook de mogelijkheden worden betrokken om vanaf 2018 wel bij te dragen aan de Leidse taakstelling op personeel en digitalisering

11.02 Stelpost taakstelling verstrekking scootmobielen

De algemene uitkering is verlaagd van € 103.000 in 2015 tot € 296.000 in 2019 vanwege de lagere kosten voor het verstrekken van scootmobielen. De korting op de algemene uitkering is intern vanaf 2015 niet in mindering gebracht op het budget voor de verstrekking van scootmobielen. Dit omdat eerder in 2014 al een bezuiniging op dit budget was doorgevoerd. Het budget is in 2014 verlaagd van € 914.000 naar € 550.000. Een verdere verlaging acht het college niet wenselijk en wordt als tegenvaller aangemeld bij de kaderbrief.

11.03 Huisvesting ambtenaren

In het collegeakkoord is afgesproken dat de kosten voor ambtelijke huisvesting gelijk blijven of dalen. Als ijkbedrag zijn de kosten in 2020 genomen bij voortgezet gebruik van de huidige panden. Het gaat dan om € 6,9 miljoen. per jaar (€ 4,7 miljoen. voor Stationsplein 107 en Stadsbouwhuis + € 2,2 miljoen. voor het stadhuis). In de Nota van Uitgangspunten² is voorgesteld om € 6,9 miljoen. taakstellend te laten zijn. Hierbij is rekening gehouden met het feit dat, bij voortgezet gebruik, grootschalige renovatie moet plaatsvinden om Stationsplein 107 en het stadsbouwhuis voor gebruik geschikt te laten blijven. Tegelijk zullen eerder vastgestelde taakstellingen richting uitvoeringsbesluit nader invulling krijgen. Dat gebeurt in samenhang met taakstellingen op bedrijfsvoering en binnen de totale ambtelijke huisvestingsportfolio. Conform de Nota van Uitgangspunten is vanaf 2020 een extra budget nodig van € 0,6 miljoen.

Wegens vrijvallende kapitaallasten vanaf 2019 (opgenomen in de post onderuitputting kapitaallasten hieronder) moet hier ook een post van € 200.000 worden opgenomen, om in 2020 een toereikend budget beschikbaar te hebben.

Daarnaast houden we alvast rekening met een bedrag voor incidentele niet activeerbare kosten, zoals kosten voor tijdelijke huisvesting en verhuiskosten, in totaal voor voorlopig een bedrag van € 1 miljoen. Bij uitvoeringsbesluit zal dit bedrag nader worden bepaald.

- 11.04 Bijstelling OZB opbrengsten

- De OZB voor woningen stijgt de komende jaren door toename van het aantal woningen tot ruim 1 miljoen structureel in 2020.
- Bij de opbrengst OZB voor Niet woningen worden zijn wij voor de komende jaren geconfronteerd met een tegenvallende opbrengst. Wetwijzigingen, arresten van de Hoge Raad en vertragingen in de realisatie van nieuwe projecten liggen hieraan ten grondslag. Na het aframen van de tegenvallers hebben we een nieuwe raming gemaakt van de opbrengst van de grote projecten in de stad en vooral op het Leiden Bio Science park. Op basis van deze verwachting ontvangen we de komende jaren voor de nieuwe projecten een opbrengst aan OZB voor Niet-woningen oplopend van tot € 500.000 structureel in 2020.

² Nota van Uitgangspunten- Ambtelijke herhuisvesting 2020 Samenwerken met de stad

11.05 Onderuitputting kapitaallasten 2017 – 2020

Door het later gereed komen van een aantal investeringen is sprake van tijdelijk lagere kapitaallasten in diverse jaren. Binnen deze aanmelding is rekening gehouden met een reservering voor de kapitaallasten voor renovatie en uitbreiding van de Lakenhal.

Vanaf 2021 gaan de kapitaallasten als gevolg van grote investeringen in het programma Bereikbaarheid sterk toenemen. De verwachting is met ongeveer € 2 miljoen. per jaar. Dat bedrag heeft het college alvast in 2020 opgenomen, om een zuiver *structureel* beeld te geven. Deze kapitaallasten worden *incidenteel* als 'voordeel' weer opgevoerd onder 'onderuitputting', zodat hiervoor per saldo in 2020 nihil is opgenomen. Dat betekent dat voorzichtigheidshalve al in het begrotingsjaar 2020 rekening is gehouden met de stijging van de kapitaallasten in 2021.

11.06 Ontwikkelbudget ambtelijke organisatie

Om de ambities van het college en de organisatie ondanks de invulling van taakstellingen te kunnen blijven en gaan uitvoeren is budget nodig om de capaciteit binnen de organisatie een tijdelijke impuls te geven. Budget om snel aan de slag te kunnen met initiatieven uit de stad, om recht te doen aan de werkprincipes (met name 'van buiten naar binnen'), om in te kunnen spelen op de veranderde relatie tussen gemeente en samenleving en om de vraagstukken en uitdagingen op te pakken die de basis zijn voor de verdere ontwikkeling van en innovatie in stad en regio. Daarnaast is voor de realisatie van versnelde uitstroom van oudere medewerkers extra geld benodigd voor flankerend beleid. Met de versnelde uitstroom van oudere medewerkers zorgen we mede met de instroom van jongeren voor vernieuwing van de organisatie. Hiervoor wil het college tijdelijk € 3 miljoen beschikbaar stellen. Het college ziet dit als een noodzakelijke incidentele investering om de organisatie verdergaand te vernieuwen en klaar te maken voor toekomstige taken tegen lagere kosten.

11.07 Investering vervangen containers (voormalig Gevulei)

Door de Gevulei zijn in het verleden afvalinzamelcontainers aangeschaft ten behoeve van de inzameling van afval in Leiden, Oegstgeest, Zoeterwoude en Leiderdorp.

De Gevulei heeft in haar begroting geen rekening gehouden met de vervanging van de containers. Totaal gaat het om 76 containers. Leiden heeft van dit aantal 53 containers in gebruik. De containers zijn aan het einde van de levensduur en moeten in 2017 / 2018 worden vervangen.

11.08 Financieel effect CAO

Hoofdstuk 3 van de CAO betreffende toelagen is veranderd. Dit heeft nadelige financiële gevolgen. Het grootste effect komt voor bij de clusters met veel uitvoerenden zoals Beheer en Handhaving.

Een negatief effect komt voor bij de onregelmatigheidstoelage (ORT) en de Beschikbaarheidsdienst.

Daar waar de vergoedingen lager worden in de nieuwe CAO krijgen de medewerkers die de oude toelages ontvangen een Toelage Overgangsrecht (TOR).

11.09 Resultaat op Indexering lasten en baten

De indexering van de baten levert onvoldoende budget op om de verwachte lastenstijgingen te indexeren. Vooral de indexering van de algemene uitkering is niet toereikend om de verwachte loonkostenontwikkeling te kunnen dekken. Vooralsnog verwachten wij een nadelig saldo hierop van € 1,5 miljoen. Dit saldo is gelijk aan het saldo van 2016.

11.10 Indexering subsidies niet op 0

Bij de bespreking van de Kadernota 2016-2019 heeft de raad het college via een motie verzocht bij meevallende algemene inkomsten de subsidies toch te indexeren, en de taakstelling in verband hiermee vanaf 2018 niet door te voeren. Het college stelt voor de indexering (uiteindelijk € 700.000) voor de helft door te voeren, maar wel eerder, namelijk vanaf 2017. Deze ruimte is beschikbaar vanaf 2017, daarom ook het voorstel om het al vanaf 2017 i.p.v. 2018 te doen.

11.11 Netto ontwikkeling Algemene Uitkering o.b.v. Meicirculaire 2016

De belangrijkste autonome ontwikkeling is de algemene uitkering uit het gemeentefonds. De september- en meicirculaire geven een positieve ontwikkeling van het Gemeentefonds te zien. Veel is echter nog onzeker voor het gemeentefonds. De Tweede Kamer verkiezingen en het aantreden van een nieuw Kabinet kunnen grote invloed hebben op de omvang van het fonds. Eventueel nieuw beleid van het kabinet kan “trap-op” of “trap-af” effecten hebben vanaf 2018. Daarnaast is ook de discussie gestart over een fundamenteel andere verdeling van het gemeentefonds en het gemeentelijk belastinggebied.

11.12 Dividend Alliander

Uitwisseling van netwerken tussen Liander/Endinet en Enexis levert een boekwinst op die via het dividend aan de aandeelhouders zal worden uitgekeerd. Voor Leiden bedraagt de uitkering naar verwachting 1,4 miljoen (incidenteel).

11.13 Stelpost areaalontwikkeling

Reservering voor extra beheerkosten door groei van de gemeente vanaf 2020. Voor de jaren t/m 2019 is geen extra areaal budget benodigd. De beschikbare bedragen in de meerjarenraming 2016 – 2019 worden bij de uitwerking van de beheerplannen voor de openbare ruimte toegevoegd aan de budgetten voor beheer in programma 5.

11.14 Bijstelling bijdrage aan BSGR: verdeling op basis van werkelijke kosten

De bijdragen van deelnemende gemeenten aan de Gemeenschappelijke Regeling BSGR wordt herijkt. Er wordt toegewerkt naar een systeem op basis van kostprijzen voor de afgenomen producten. Dat betekent voor de gemeente Leiden in de loop van de komende jaren een fors voordeel ten opzichte van onze huidige bijdrage

11.15 Taakstelling bedrijfsvoering, aandeel Cluster Beheer

Afboeken taakstelling bedrijfsvoering, aandeel cluster stedelijk beheer omdat deze voor een dubbele taakstelling staan, na jaren van bezuinigingen. In het collegeakkoord was apart voor beheer een taakstelling van € 1 miljoen. opgenomen. Deze taakstelling wordt door beheer gerealiseerd. Het daarnaast ook bijdragen aan de algemene taakstelling zou leiden tot een extra taakstelling van € 400.000 in 2017 en € 800.000 vanaf 2018. Dit acht het college niet wenselijk omdat dit niet meer lukt met het treffen van extra efficiencymaatregelen, maar ten koste zou gaan van de kwaliteit van het beheer van de stad.

11.16 Inzet reserve vervangingsinvesteringen maatschappelijk nut

De reserve vervangingsinvesteringen maatschappelijk nut is gevormd bij de balansverkorting in 2014. Hiervoor is geen specifieke bestemming. De reserve kan vrijvallen.

11.17 Vrijval reserve ISV/gsb

Voor € 1,5 miljoen is er geen specifieke bestemming voor de reserve ISV\GSB. Voorstel is om deze vrij te laten vallen.

11.18 Raming renteontwikkeling

De rente is blijvend laag. Inmiddels vertaalt dat zich in een lagere gemiddelde rentevoet over de totale leningportefeuille, die naar verwachting nog verder zal dalen omdat de komende maanden substantiële bedragen worden her-gefinancierd. De extra voordelen zijn voorzichtig geschat op € 300.000 per jaar vanaf 2018. Het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording heeft grote gevolgen voor vooral het rentepercentage waarmee gerekend mag worden bij berekening van kapitaallasten en bij grondexploitaties. Het college gaat uit van een budgettair neutrale wijziging over de jaren heen, die echter per jaarschijf wel degelijk grote verschillen zal kunnen laten zien. Wij nemen deze consequenties op in de begroting.